

ALUMINIJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE GLINICE
IN ALUMINIJA „BORIS KIDRIČ“ KIDRIČEVO

Številka 6

JUNIJ 1976

LETNIK XIV.

Ne pozabimo na preteklost

Samo nekaj dni nas še loči do našega skupnega praznika 4. julija DNEVA BORCA ter nekaj tednov od 22. julija praznika dneva vstaje slovenskega naroda.

Dan borca ni le praznik samo tistih borcev, ki so se borili v NOV ampak je to resničen praznik vseh delovnih ljudi širom Jugoslavije. Letos poteka natančno petintrideset let od dneva, ko je zajel plamen vstaje vse naše narode. To je spomin na tiste trpeče ter žalostne dni, ko so naši narodi že ječali pod fašističnim škornjem in spomin na dan, ko se je zopet pokazalo, da naši ljudje nikakor ne želijo biti hlapi ci prav nikomur.

Pred 35. leti je počila prva partizanska puška v Srbiji v kraju Bela Crkva in tako naznanila vsem rodoljubom širom podjarmljene Jugoslavije, da je napočil čas, ko je treba s puško v roki kreniti v zmagoviti pohod pod vodstvom komunistične partije Jugoslavije in tovariša Tita na čelu.

Napočil je trenutek, ko so si postali bratje vsi narodi in narodnosti, ko ni bilo več razlike med Srbom in Hrvatom, med Bosancem in Makedoncem, med Slovincem in Črnogorcem ter ostalimi narodnostmi, ki so bile v stari Jugoslaviji zatirane in brez vsakih pravic. Nihče izmed nas tudi po tolikih letih ne sme pozabiti na slavne dni naše revolucije v kateri se je skovalo pravo bratstvo in edinstvo vseh

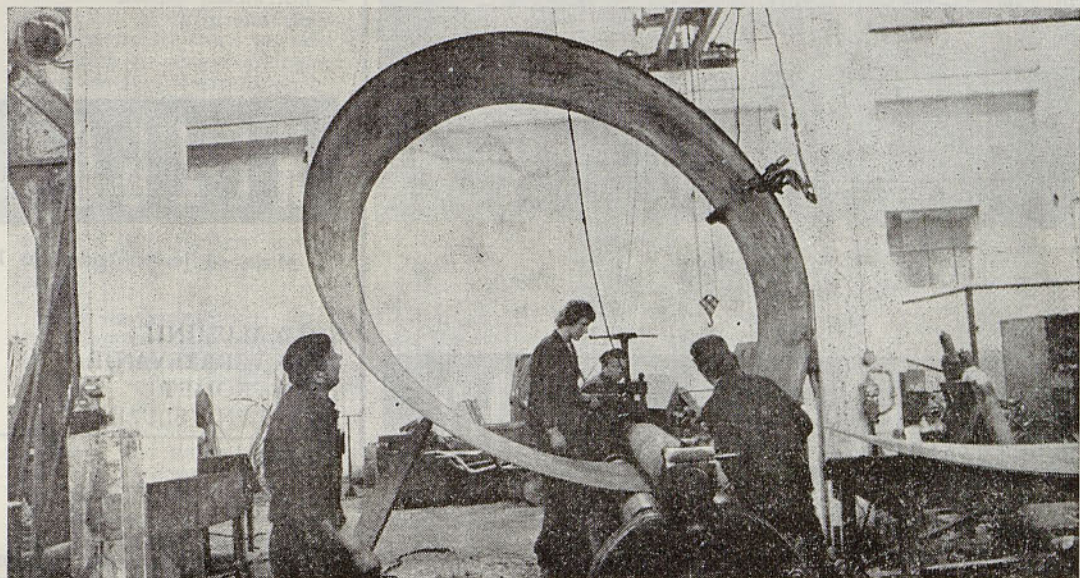
narodov in narodnosti Jugoslavije.

Tega praznika ne gre prezreti tudi zato, ker smo dolžni generacijam in naši mladini vedno in povsod prikazovati resnične dogodke izpred petintrideset let in tudi pred tem, kajti dobro vemo, da sovražnik ne miruje in, da si želi mlado generacijo pridobiti za sebe. To mu sicer ne uspeva razen morda nekaterih redkih izjem o katerih smo bili dovolj jasno obveščeni, toda take izjeme nikakor ne morejo porušiti tistega, kar se je kovalo v narodnoosvobodilni vojni in povojni graditvi naše socialistične domovine v kateri so prav mladi doprinesli zares ogromno.

Predstoječa praznika dneva borca 4. julij kot tudi poznejši praznik vstaje slovenskega naroda 22. julij bomo vsekakor najbolj svečano praznovali, če bomo dosegli nove delovne zmage na področju naše socialistične ureditve, saj smo vsak dan vsebolj pričča nenehnim dogodkom, ki vsebolj utrjujejo oblast delovnega človeka.

Ne bi se tu dotikal zadev okrog javne razprave o novem zakonu o združenem delu, ker je to podrobneje obdelano v drugem sestavku, vsekakor pa želi mle navezati to praznovanje na ta dva pomembna praznika v naši zgodovini, ki sta brez dvoma bila zametka vsega tega za kar se danes nenehno trudi delavski razred in naši

(Nadaljevanje na 3. strani)

Z zasedanja delavskega sveta TGA

Delavski svet TGA se je sestel na svoji drugi redni seji dne 14. junija 1976.

Razpravljal je:

- o informaciji o medsebojnih odnosih med TGA in IMPOL ter sklenil, da mora komisija za pripravo samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev delavcev združenih v SOZD UNIAL pripraviti sporazum do 1. 7. 1976. Delavski svet TGA vztraja pri tem, da se ta sporazum uporablja od 1. 1. dalje,
- seznanil se je s poslovnim poročilom k zaključnemu računu za leto 1975,
- seznanil se je z analizo izpolnitve stabilizacijskega programa TOZD in OZD za leto 1975,
- poročilo službe varstva pri delu za leto 1975 je vzel na znanje,
- razpravljal je o problematiki strokovnih kadrov in sklenil, da kadrovske socialni sektor pripravi predlog samoupravnega sporazuma o združitvi sredstev TOZD za namene reševanja kadrovske problematike do 10. 7. 1976,
- Kodrič Ivanu, dipl. ing. iz TOZD tovarna aluminija je iz sklada skupne porabe — sredstva za dotacije — dodelil posojilo v znesku 75000.— din za individualno stanovanjsko izgradnjo,
- sprejel je pravilnik o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih z dopolnitvami, in sicer:

1. 1. odstavek 7. člena se spremeni in glasi: »Ta pravilnik se uporablja pri izumih, če so v neposredni zvezi z avtorjevim delom, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih, ustvarjenih v TGA.«

2. 1. točka 10. člena se dopolni z novo alineo, ki se glasi:

»— skrbi, da so zagotovljeni vsi varnostni ukrepi po obstoječih normativih«

3. 1. odstavek 21. člena se na koncu dopolni z besedilom:

»... in dati odgovor avtorju.«

S temi dopolnitvami so sprejete pripombe, ki jih je podal DS tozd vzdrževanje, delovne skupnosti skupnih služb in komisija za sestavo pravilnika o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih,

— v javno razpravo delavcem in kolektivnim organom TOZD oz. DS SS, TGA ter družbeno političnim organizacijam je dal naslednje pravilnike:

- osnutek pravilnika o izvajanju in kontroli prisotnosti alkohola, zdravil in drugih sredstev,
- osnutek pravilnika o organiziranju in izvajanju družbene samozščite
- osnutek pravilnika o delu organov samoupravnega delavske kontrole
- osnutek pravilnika o zavarovanju plačil,

— zadalžil je pravno službo, da skupaj s tajništvom organov upravljanja do 1. 8. 1976 pripravi osnutek poslovnika o delu delavskega sveta TGA,

— kot neizterljivo terjatev po bivši štipendistki TGA Doroteji Mordej je odpisal 3.568,85 din,

— seznanil se je z izračunom cene oskrbnega dne v počitniškem domu, ki ga je po sklepu DS TGA pripravil sektor za organizacijo in načrtovanje,

— rezerviral je dvosobno stanovanje v Kidričevem št. 34 za strokovnjaka, ki bo

sprejet na prosto delovno mesto »Vodja laboratorija za kontrolo glinice«,

— na osnovi poročila o rezultatih glasovanja na zborih delavcev o samoupravnem sporazumu o ugotavljanju celotnega dohodka, materialnih stroškov in delitvi dohodka v vseh TOZD in DS SS je ugotovil, da je samoupravni sporazum sprejet, zato je sklenil, da se objavi. Sporazum se uporablja od 1. 1. 1976 dalje,

— odobril je gradnjo 30-stanovanjskega bloka v Ptuju s predračunsko vrednostjo ca. 10.000.000.— din. Sredstva se bodo zbrala: ca. 5.000.000.— din iz kredita, za katerega bo podjetje zaprosilo pri Samoupravni stanovanjski skupnosti, ca. 800.000.— din iz ostanka sredstev, namenjenih za gradnjo stanovanjskega bloka v Kidričevem, ca. 4.200.000.— din iz tekočih sredstev, namenjenih za gradnjo družbenih stanovanj po srednjeročnem programu stanovanjske politike TOZD in OZD oziroma s premostitvenimi krediti. Kolikor na natečaju za posojilo iz sredstev Samoupravne stanovanjske skupnosti ne bi uspeli s celotno vsoto, bi manjkajoča sredstva v obliki soinvestiranja za solidarnostna stanovanja prispevala Samoupravna stanovanjska skupnost, ki bo sodelovala pri gradnji omenjenega bloka kot pooblaščen investitor,

— sklenil je, da so vsi tisti delavci, ki so bili na seminarjih v Moravcih v prostih dnevih, upravičeni samo na dnevnice, ne pripada pa jim nadomestilo osebnega dohodka.

K. A.

Sin

Dvorišče

Kako smo poslovali?

Iz tabele I in II je razvidno kako smo poslovali v mesecu maju 1976 in v času od I.—V. 1976. Indeks 1976/1975 prikazuje odnos dosežene proizvodnje napram istemu obdobju lanskega leta.

I. DINAMIKA PROIZVODNJE — INDEKSI FIZICNEGA OBSEGA

Obrat — mesec	Plan	Doseženo		
		mesečno kumul. 76/75		
A. GLINICA				
1. Izluženo				
— april	100	80	94	96
— maj	100	88	97	92
2. Kalcinirano				
— april	100	75	97	96
— maj	100	93	97	96
B. ALUMINIJ				
3. Elektroliza A				
— april	100	101	101	102
— maj	100	94	100	101
4. Elektroliza B				
— april	100	102	104	101
— maj	100	100	103	100
5. Elektroliza B — 12 P				
— april	100	106	100	81
— maj	100	111	102	82
6. Elektroliza B — 12 S				
— april	100	104	102	94
— maj	100	98	101	93
7. Livarna				
— april	100	101	101	100
— maj	100	94	99	99
8. Anodna masa				
— april	100	—	86	62
— maj	100	119	99	76

II. PRIKAZ PORABLJENIH SUROVIN NA ENOTO PROIZVODA — V/76

Na 1 tona proizvoda	Plan	Indeks	
		maj	I-V/76
1. GLINICA			
Al hidrat Al₂O₃			
— boksit	100	97	98
— NaOH	100	51	52
— para	100	83	95
— električna energija	100	117	104
2. ALUMINIJ			
Hala A			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	111	102
— kriolit	100	81	61
— Al fluorid	100	161	130
— el. energija — kemija	100	105	101

2 ALUMINIJ

Hala B			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	98	99
— kriolit	100	87	71
— Al fluorid	100	108	101
— el. energija — kemija	100	101	99
Hala B — 12 P			
— glinica	100	100	100
— anodni bloki - anodna masa	100	99	97
— kriolit	100	96	87
— Al fluorid	100	104	91
— el. energija — kemija	100	98	99
Hala B — 12 S			
— glinica	100	100	100
— anodna masa	100	96	97
— kriolit	100	95	91
— Al fluorid	100	96	100
— el. energija — kemija	100	95	98
3. ANODNA MASA			
Za izvoz:			
— petrolkoks	100	99	100
— katrantska smola	100	101	100
Za domačo porabo:			
— petrolkoks	100	101	101
— katrantska smola	100	97	97
— el. energija	100	52	79

NEZGODE MAJA

Maja se je poškodovalo 12 delavcev.

	na delu	na poti	skupaj
TOZD ALUMINIJ	4	—	4
TOZD VZDRŽEVANJE	6	—	6
TOZD PROMET	—	1	1
DS SKUPNE SLUŽBE	1	—	1
Skupaj:	11	1	12

OBLIKA NESREČE:

1. padec oseb 1
2. udarec ob predmet 6
3. trčenje s premičnimi predmeti 2
4. stik s skrajnimi temperaturami 3

TOZD ALUMINIJ

1. Stanko SALAMUN, mat. št. 4261 iz elektrolize — hala B, se je poškodoval 13. maja. Pri vstopanju na električni voziček, se mu je zataknila hlačnica, zaradi česar je zadel s stopalom desne noge ob konstrukcijo in utrpel lažjo poškodbo.
2. Stanko KMETEC, mat. št. 762 iz elektrolize — hala A, se je ponesrečil 19. maja. Pri menjavi anodnega klina na el. celici je prišlo do nenadnega izbruha anodne mase iz elektrolita iz katodnega dela celice. Anodna masa ga je zadela po obrazu in vratu, kjer je utrpel lažje opekline.
3. Stanko PERKO, mat. št. 3755 iz elektrolize — hala B, se je ponesrečil 5. maja. Pri vožnji električnega vozička v polnilnici akumulatorjev je zadel ob drugi električni voziček. Pri tem je na gležnju desne noge utrpel lažjo poškodbo.
4. Ciril ZAJC, mat. št. 3756 iz livarne, se je ponesrečil 8. maja. Pri prenašanju livnega razdelilca z 1-A peči v livarno je iz razdelilca izteklo nekaj tekočega aluminija, kateri je ponesrečenca zadel za čevelj desne noge. Na gležnju in stopalu je utrpel lažje opekline.

TOZD VZDRŽEVANJE

1. Franc PAVEO, mat. št. 4018 iz strojnega vzdrževanja, se je ponesrečil 21. maja. Pri prekladanju grelnih teles v separaciji je z levo nogo zadel ob železno cev. Na nogi je utrpel lažjo poškodbo.
2. Franc IRGL, mat. št. 1681 iz strojnega vzdrževanja, se je ponesrečil 7. maja. Pri varjenju rešetkastega podesta se mu je spodrsnilo, pri čemer je s prsnim košom udaril ob delovno mizo. Poškodoval si je levo stran prsnega koša.
3. Marjan AVBELJ, mat. št. 3911 iz elektro vzdrževanja, se je poškodoval 28. maja. V času, ko je imenovani opravljal dela pri odklapanju 6. t ind. peči v livarni, je prišlo do nenadnega izbruha tekl. aluminija iz peči, pri čemer je pon. dobil tekoči aluminij za čevelj leve noge. Utrpel je lažje opekline.
4. Franc KOROŠEC, mat. št. 3477 iz elektro vzdrževanja, se je ponesrečil 4. maja. Pri montaži magneta na žerjav, mu je veter zanesel tujek v desno oko. Utrpel je lažjo poškodbo.
5. Stanko TOPLAK, mat. št. 3995 iz gradbenega vzdrževanja se je ponesrečil 5. maja. Pri izključitvi skobeljnega stroja, je pon. odstranjeval zagodeno tresko ob nožih, ko se je valj še vrtel. Pri tem je utrpel na palcu in kazalcu leve roke lažje vreznine.
6. Janez HORVAT, mat. št. 3678 iz gradbenega vzdrževanja, se je ponesrečil 12. maja. Ponesrečenec je s sodelavcem delal pri obnovitvi ind. tira. Pri sekanju pritrjevalnih vijakov, je priletela pon. podložena ploščica v piščal leve noge. Utrpel je lažjo poškodbo.

TOZD PROMET

1. Franc DOBNIK, mat. št. 2834 iz transporta, se je ponesrečil 24. maja. Na poti iz dela je ponesrečenca počila zračnica na prvem kolesu. Padel je s kolesa in si zlomil levo ključnico.

DS SKUPNE SLUŽBE

1. Angela LOZAR, mat. št. 3903 iz splošnega sektorja, se je poškodovala 13. maja. Ponesrečenca je med hojo po hodniku pred stekleno steno omahnila, pri čemer je z desno roko udarila po stekleni steni, katera se je razbila. Poškodovala si je roko od zapestja do komolca.

Prve seje kolektivnih izvršilnih organov

- Svet za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje se je sestal dne 31. maja letos in si izvolil za predsednika Ivana Modriča, za namestnika predsednika pa Jurija Zupanca. Ze na prvi seji je razpravljajal in sklepajal o naslednjem:
- seznanil se je z izračunom cene oskrbnega dne v počitniškem domu in ga dal delavskemu svetu TGA v vednost,
- potrdil je cenik pijač v počitniškem domu,
- na osnovi sklepov delavskih svetov TOZD in DS SS je sklenil, da se prioriteta lista za dodelitev stanovanj spremeni v toliko, da se:

1. Francu Petroviču vpiše v rubriki »prosi za stanovanje«: »2-sobno stanovanje«,
2. Veseljaku Elizabeti vpiše v rubriki »prosi za stanovanje«: »kjerkoli, kakršnokoli stanovanje razen ene sobe«, črta pa »Ptuj, — 1-sobno s c. ogr.«

- sklenil je, da se iz sredstev, vloženih pri KB Ptuj za gradnjo novega bloka v Kidričevem, odkupi še ena garsonjera od Samoupravne stanovanjske skupnosti Ptuj,
- dodelil je stanovanja naslednjim:

- Francu Stefančiču, mat. št. 3790 — dvosobno stanovanje v Kidričevem 20,
- Francu Sagadinu, mat. št. 4358 — trisobno stanovanje v Kidričevem 4
- Elizabeti Vesenjaku, mat. št. 4226 — garsonjero v novem bloku v Kidričevem.
- odobril je zamenjavo stanovanj med Petrom Vesenjekom in Elizabeto Vesenjako,
- delavskemu svetu TGA je predlagal rezervacijo 2-sobnega stanovanja za delavca, ki bo sprejet na delovno mesto »vodja laboratorija za kontrolo glinice«,

- direktorju kadrovske socialnega sektorja je naročil, da pripravi predlog sklepa, ki bi ga naj sprejel DS TGA v zvezi z gradnjo novega bloka v Ptujju
- delavskemu svetu TGA je predlagal, da dodeli Ivanu Kodriču, dipl. ing., kredit za individualno stanovanjsko izgradnjo v višini 75.000.— din iz sklada skupne porabe. Sklenil je, da se naj v bodoče planirajo določena sredstva za dodelitev kreditov mimo prioritete liste.

- sklenil je, da mora Milan Trop, dipl. ing., vrniti kredit za individualno stanovanjsko izgradnjo po sklenjeni pogodbi,
- sklenil je tudi, da se Stanika Megliča, upokojenca našega podjetja, ki je dobil kredit za individualno stanovanjsko izgradnjo, toži za izpraznitev stanovanja v Kidričevem,
- prošnji Stefana Kopšeta za dodelitev kredita mimo prioritete liste ni mogel ugoditi, zato je odložil razpravo o tej prošnji do sprejema novega samoupravnega sporazuma o e-notnih kriterijih pri reševanju stanovanjske problematike, po katerem se bo lahko dodelil kredit mi-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Zlati znak Zveze sindikatov Slovenije 1976 tudi za TGA

Sindikalna organizacija TGA Kidričevo je dobila sredi maja letos Zlati znak Zveze sindikatov Slovenije 1976. Ta priznanja je dobilo le deset slovenskih organizacij združenega dela.

V petih osnovnih organizacijah sindikata TGA Kidričevo je organizirano 1974 članov sindikata. Znotraj teh organizacij deluje že nekaj let 46 sindikalnih skupin, ki se organizacijsko prekrivajo s samoupravnimi delovnimi skupinami. Vse osnovne Organizacije se povezujejo tudi v svoji konferenci na ravni delovne organizacije, kar omogoča usklajeno in enotno delovanje sindikata v Kidričevem.

Sindikalna organizacija v Kidričevem je že ves čas

najmočnejša politična organizacija delavcev v ptujski občini in je zelo vplivala na politična dogajanja v njej in na spreminjanje življenjskih razmer na nerazvitem haloškem območju. Hkrati so se spreminjali tudi notranji odnosi v kolektivu in ustvarjala zavest o družbenem značaju dela in njegovih rezultatih, ki jih dosegajo delavci v Kidričevem.

Po sprejetju delavskih ustavnih dopolnil je sindikat v TGA Kidričevo neposredno usmerjal akcijo za ustanovitev TOZD v skladu z ustavo. Razprava o ustanovitvi 4 TOZD in delovne skupnosti skupnih služb je potekala med delavci v vseh sindikalnih

skupinah in je omogočila resnično politično mobilizacijo delavcev in njihovo zavestno odločitev za novo samoupravno organiziranost. Ves čas, odkar poteka akcija za integracijo z Impolom iz Slovenske Bistrice, je sindikalna organizacija iz TGA glavni pobudnik in nosilec prizadevanj za oblikovanje sestavljene organizacije združenega dela UNIAL in pri tem premaguje odpore nekaterih drugih činiteljev.

Ustanovitev sindikalnih skupin je omogočila, da je samoupravljanje zaživel ne le v normah, temveč tudi dejansko v vsakodnevni praksi. Delegatski sistem, ki sloni na neposredni povezavi delegatov z delavci v sindikalnih oziroma delovnih skupinah, predstavlja podlago za odločanje v samoupravnih organih in organizacijskih organih in organih sindikata, obenem pa omogoča tudi sprotno in učinkovito obveščanje delavcev.

Tudi na področju usmerjanja proizvodnje, planiranja in gospodarjenja sindikalna organizacija ni pasivni soudeleženec, temveč neposredno in tvorno sodeluje pri nastajanju osnutkov samoupravnih dokumentov, vodi in usmerja razpravo o njih med delavci in spremlja njihovo uresničevanje.

Na pobudo sindikata je bila v Kidričevem izdelana socialna karta za slehernega člana kolektiva. Ta socialna karta daje točen pregled dohodkov delavcev TGA in dohodkov drugih članov. Takšna socialna karta je podlaga za ugotavljanje upravičenosti delavcev do socialne pomoči. Ob tem je sindikat tudi uspel, da so osebni dohodki za vse delavce, tudi nekvalificirane, tolikšni, da zagotavljajo znatno varnost vseh zaposlenih. Izdelali so prioritarno listo za dodeljevanje stanovanj ter kreditiranje stanovanjske gradnje, prek katere sindikat neposredno vpliva na reševanje

stanovanjskih problemov. Na pobudo sindikata se za te namene izločajo tudi dodatna sredstva.

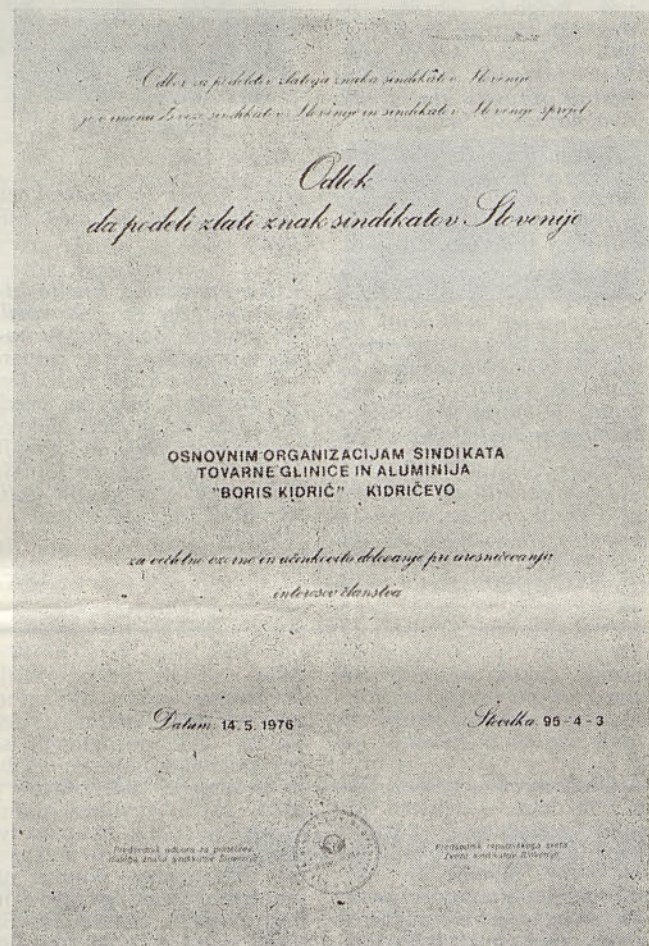
Sindikat si je prizadeval tudi za organiziranje preventivne zdravstvene rekreacije za vse delavce, ki delajo na težkih delovnih mestih in pod težkimi delovnimi pogoji. Pripravili so med drugim tudi program rehabilitacije delovnih invalidov in njihovega zaposlovanja.

Sindikat v TGA posveča precejšnjo pozornost tudi šolstvu in otroškemu varstvu. Pri tem delavci dodatno financirajo te dejavnosti, nudijo pomoč pri uvedbi celodnevne o-

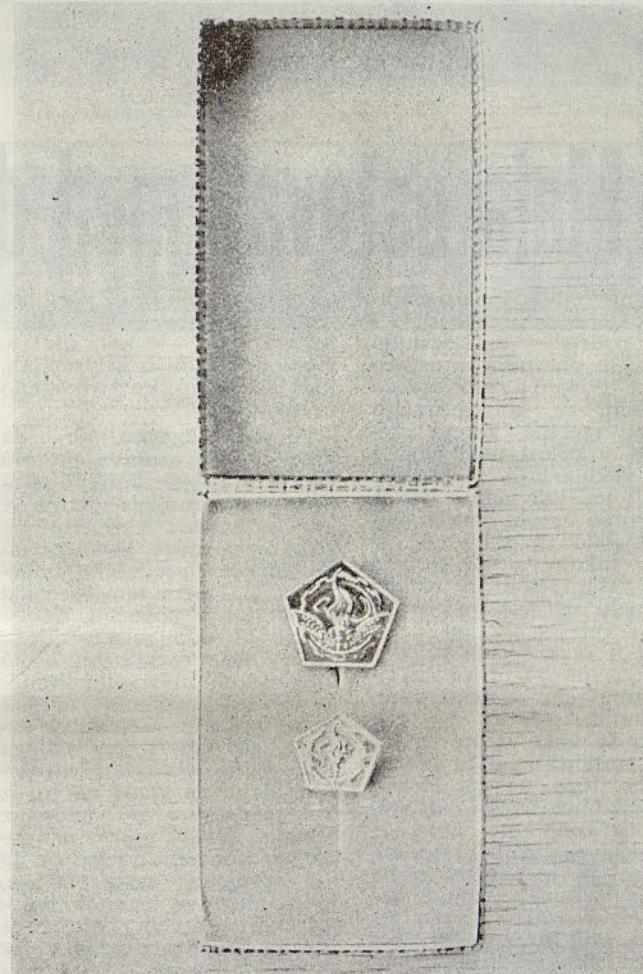
snovne šole v Kidričevem in gradnji novega otroškega vrtca.

Sindikalna organizacija neposredno sodeluje pri pripravljanju Programov za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito in skrbi za financiranje teh dejavnosti.

Družbeno-politično izobraževanje za delegate v samoupravnih organih in sindikalni funkcionarje je tudi ena od stalnih nalog, ki jih uresničujejo sindikalne organizacije v Kidričevem, s čimer delavce usposablja za opravljanje njihovih samoupravnih in drugih družbenih funkcij.

Diploma

Zlati znak sindikata

Ne pozabimo na preteklost

(Nadaljevanje s 1. strani) delovni ljudje širom naše socialistične domovine.

Tudi našemu predstoječemu slovenskemu prazniku moramo dati poseben povdarek, saj tudi naš slovenski narod enakopravno danes gradi prave medsebojne socialistične odnose med bratskimi narodi enako, kot je to storil tudi leta 1941 na poziv KPJ in OF slovenskega naroda. Kot naše slovensko ljudstvo ni hotelo biti poslednje takrat — tega ne želi niti danes.

Velike delovne zmage so najbolj zgovoren dokaz vsega kar smo zgradili po vojni v teh 31 letih povojne graditve naše dežele. Čeprav sta torej omenjena dva praznika le enkrat na leto, naj bosta zares svečana in kronana z delov-

nimi uspehi našega delovnega človeka — občana in državljana.

Ob prazniku zaželimo vsem preživelim borcem resnično veselega ter lepega praznovanja v svobodni domovini za katero so se borili, posvetimo jim vso pozornost, kajti vemo, da še ni vse rešeno in, da smo jim še nekaj dolžni. Naj bodo naše čestitke ob prazniku dneva borca in dneva vstaje slovenskega naroda resnično iskrene. Prav tak pa naj bo tudi naš prispevek za nadaljnjo širitev bratskih medsebojnih odnosov vedno resnično ustvarjal in nikoli ne pozabimo dejstva, da omenjenih dveh praznikov resnično nikoli ne smemo pozabiti kot ne smemo pozabiti na našo slavno preteklost!

F. Meško

Prve seje kolektivnih izvršilnih organov

(Nadaljevanje z 2. strani)

- mo prioritete liste tudi (delavcem) socialno šibkim delavcem,
- sklenil je, da se v vseh jedilnicah TGA uredi ozvočenje,
- delavskemu svetu TGA je predlagal uvedbo postopka za sprejem naslednjih pravilnikov:
  - pravilnika o organiziranju in izvajanju družbene samozaščite v TGA,
  - (— pravilnika o organiziranju in izvajanju družbe)
  - pravilnika o delu organov samoupravne delavske kontrole in
  - pravilnika o zavarovanju plačil,
- delavskemu svetu TGA je predlagal, da sprejme pravilnik o izumih, tehničnih izboljšavah in koristnih predlogih v obliki kot

je bil dan v javno razpravo s tem, da sprejme pripombe, ki sta jih podala DS TOZD vzdrževanje in DS SS.

Poslovno koordinacijski svet

se je sestel na svoji 1. seji dne 25. 5. 1976 in izvolil za predsednika Voja Veličkovića, za namestnika pa Konrada Ferka.

Seznaniť se je z analizo gospodarjenja v TGA v I. četrtletju 1976 in o odnosih iz medsebojnega poslovanja IMPOL — TGA v sklopu SOZD UNIAL.

Svet za družbeno samozaščito

se je sestel 4. 6. 1976 in izvolil za predsednika Janeza Kostanjevca, za namestnika predsednika pa Maksa Ivančiča.

Odbor za notranjo kontrolo

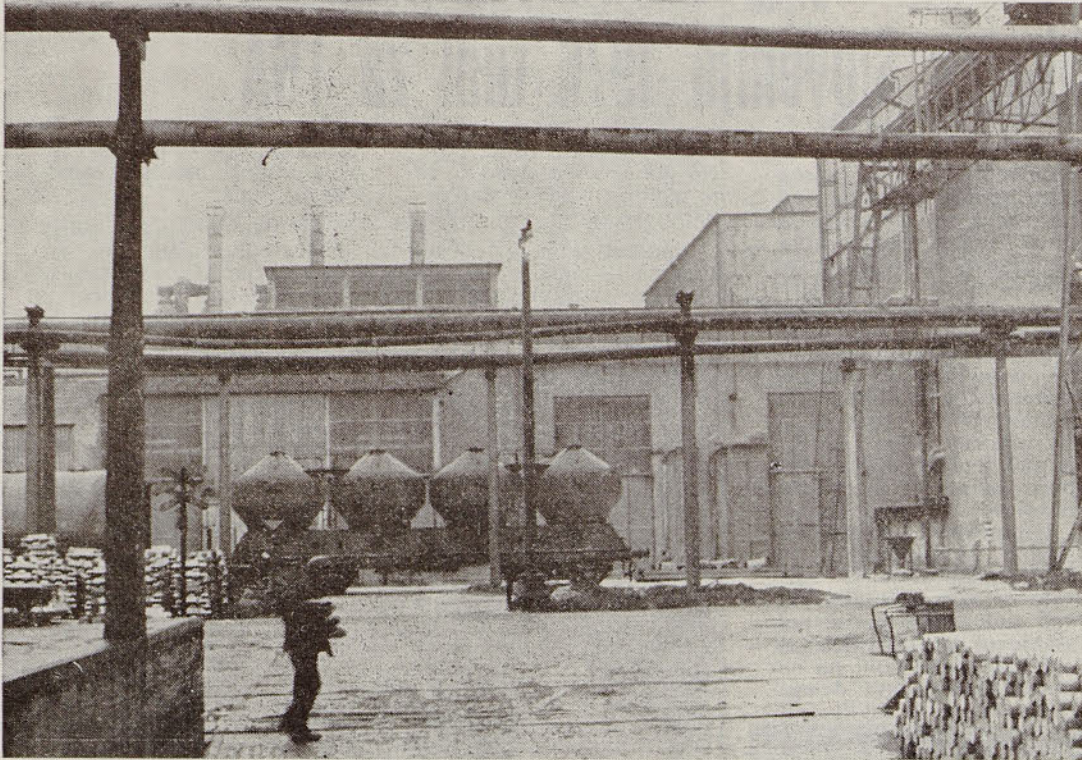
se je sestel 8. 6. 1976. Za predsednika odbora je bil izvoljen Franc Meško, za namestnika predsednika pa Miha Emeršič.

Svet za splošni ljudski odpor

se je sestel 10. 6. 1976. Za predsednika sveta je bil izvoljen Jože Šegula, za namestnika predsednika pa Maks Jabložnik.

Vsi sveti, razen poslovno koordinacijskega sveta, že na prvih sejah niso bili sklepčni, tako da se je moral sklic pri nekaterih večkrat ponoviti.

K. A.

Kalcinacija

„Mala ustava“ med delavci TGA

Z osnutkom zakona o združenem delu se uresničuje široko področje usklajevanja zakonskih predpisov z ustavo iz leta 1974. Tu gre seveda predvsem za konkretizacijo ustavne vsebine, katera mora biti v celoti usklajena z našo zakonodajo v naslednjem letu. Vsi vemo, da se je že pred časom začela najširša javna razprava, o osnutku zakona o združenem delu, katera pomeni resnično »malo ustavo« naših delavcev. Pri vsem tem velja vsekakor omeniti, da se mora ta javna razprava razvijati predvsem o konkretnih vprašanjih, čeprav bo potrebno še kako opozoriti tudi na načelna stališča ter izhodišča tega našega doslej najpomembnejšega sistemskega zakona, na katerega smo delavci čakali vrsto let. Zavedati se je namreč treba tega, da s tem zakonom dokončno le uzakonjujemo temeljno načelo naše družbene preobrazbe, ki logično zahteva to, da »MORA UPRAVLJANJE V IMENU DELAVCEV RES PRERASTI V UPRAVLJANJE DELAVCEV SAMIH!«

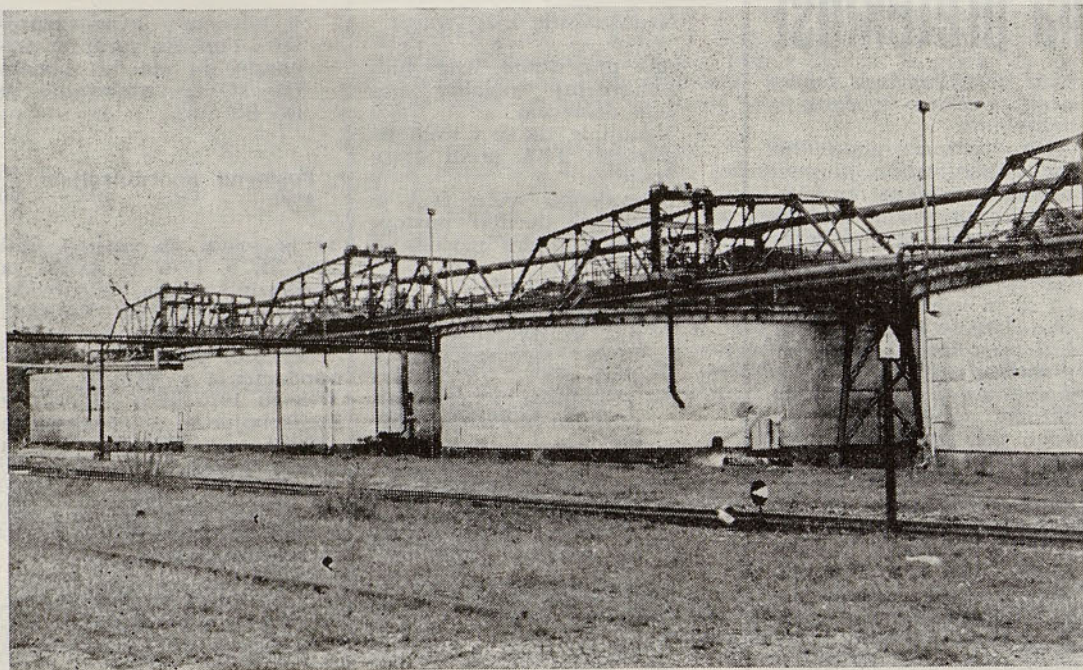
Osnutek zakona o združenem delu, o katerem smo na povsem kratko že spregovorili v aprilski številki našega glasila, je tako obširen ter pomemben, da se o istem mora dosledno spoznati sleherni delavec v TGA, saj v tem sestavku govorimo le o našem delu v naši delovni organizaciji. V času, ko bo ta sestavek pred bralci, bo verjetno javna razprava že v polnem teku, toda to še zdaleč ne pomeni, da je le-ta sestavek brez pomena, saj bo ta javna razprava trajala v naši občini vse do 10. septembra in to v vseh delovnih organizacijah samoupravnih interesnih skupnostih ter krajevnih skupnostih — seveda povsod zelo aktivno ter odgovorno. Omeniti velja, da razprava nikakor ne sme predstavljati samo čitanja členov iz osnutka zakona, čeprav le-te mora naš delavec poznati v celoti, kajti samo javno razpravo je potrebno predstaviti kot celoto, v sami razpravi pa se je treba konkretno opredeliti predvsem na tista poglavja, kjer samoupravni akti in samo-

upravna praksa v poedinih temeljnih organizacijah združenega dela — kot tudi v vseh delovnih organizacijah, kjer še le ni vse usklajeno z zakonom.

Povsem logično je, da pred javno razpravo morajo biti pripravljene konkretne analize dosedanjega stanja v kar je seveda vključiti vse strokovne kadre, ki so za take analize predvsem odgovorni. Ob vsem tem je treba že uvodoma povedati to, da si ne bi kdo mislil, da je stvar javne razprave le delo imenovanih in izvoljenih odborov in poedincev, ampak je to povsem razumljiva zadeva in odgovorna naloga prav vseh delavcev z združenem delu, ne glede na to, iz kake strukture le-ti izhajajo. Menda danes tukaj ni potrebno ponavljati tega, da je po sprejemu nove ustave, prav omenjeni osnutek zakona o združenem delu brez dvoma za našo družbo in še predvsem za področje združenega dela najpomembnejši zakonski akt, ki ga bomo delavci spremljali. Zato tudi velja prav niemu največja pozornost in kot tak mora biti tudi prisoten pri vsakem delavcu in ob vsakem času.

Vedeti je treba, da osnutek zakona zajema zelo obsežno področje odnosov v združenem delu, vendar pa bi bilo vsekakor odveč govoriti o vseh spremembah, kajti le-te bo moral prav sleherni delavec spoznati iz osnutka tega zakona. Gre za to, da se sleherni delavec zaveda dejstva, da gre pri vsem za temeljite spremembe in povsem konkretne določbe, ki jasno opredeljujejo vodilno vlogo delavca v združenem delu ter aktivno vlogo, ki ga uvršča med odločilne dejavnike vsega našega družbenega razvoja. Omeniti tudi velja, da mora biti pri razpravi o osnutku zakona o združenem delu naš proizvajalec v celoti prisoten in, da je prav vloga delavcev, da ocenijo tudi svojo lastno organiziranost in jo primerjajo s tisto, ki jo ponuja novi zakon o združenem delu. Razprava sama mora tudi ustvariti vsebinsko soočenje obstoječega dejanskega stanja z nakazanim zakonom ter istočasno tudi pokazati vse morebitne rešitve za nujno uskladitev.

Nič ne bo odveč podati tudi predlog, ki bi naj služil za podlago ter izhodišča pri

Dekantacija

30 LET SPOMINOV

Proslave trideset letnice začetka delovnih akcij v Brčkem se je udeležil tudi naš sodelavec iz livarne Franc Žinko. Ob tej priložnosti smo ga povabili na kratek pogovor. Za naše bralce je povedal nekaj zanimivosti iz takratnega brigadirskega življenja.

Prvič je šel v brigado s petnajstimi leti in to na progo Brčko — Banovići 1946. leta za dva meseca. Naslednje leto je šel zopet za dva meseca na progo Šamac — Sarajevo. Bil je še v Novem Beogradu, dvakrat na avtocesti ter na Pohorju in drugje. Življenje v brigadi je bilo lepo in pestro. Disciplina je bila primerna organizirali so razna tekmovanja v športu in delu. Dnevno se je vsa brigada zbrala po dvakrat, zjutraj, ko so dvigali in zvečer, ko so spuščali zastavo. To najbolj častno opravilo sta izvedla dva najboljša brigadirja.

Drugi brigadirji so prosti čas v brigadi izkoristili tako, da so se izučili za traktoriste, žerjaviste, šivilje in podobno.

Kot dober brigadir je ob vrnitvi iz ene navedenih akcij prejel praktično nagrado radijski sprejemnik »KOSMAJ«. Na osnovi udarne knjižice pa so mu izdali v banki 90 točk za nabavo industrijskega blaga.

Lepo je bilo na proslavi v Brčkem. Ko so se po tridesetih letih zopet srečali, danes že starejši brigadirji. Bili so primeri, da so se

proslave udeležili celo bolni tovariši. Ob tej priložnosti so se nekdanji tujski brigadirji dogovorili, da bodo avgusta letos ponovno šli na delovno akcijo. Pridružili se bodo akciji »slovenjegoriški vodovod«. Tako bodo dokazali mladostnega življenja.

Franc Žinko

dim, koliko brigadirskega tovarštva je še med nami.

Na vprašanje, kje je bilo najlepše, je odgovoril, da povsod. Zelo rad je hodil v brigade. Bil je na osmih delovnih akcijah. Tudi današnji mladini predlaga, da se udeleži delovnih akcij. Saj so pogoji dela danes mnogo boljši kot pred tridesetimi leti, ko še ni bilo toliko mehanizacije.

-ČK-

razpravi. Zakon namreč obravnava in postavlja še v ustavi zasnovane kategorije, ki bi naj izgledale nekako takole:

— družbenost sredstev, dohodka in dela, — delavec kot temeljni subjekt, — združevanja dela in sredstev, — dohodkovne odnose in menjava dela, samoupravljanje, sporazumevanje in planiranje, — odnose med delavci in njihovih asociacijami, — vzajemno povezanost pravic in obveznosti, — soodvisnost in socialno varnost, — načelo delitve po delu in principe družbene samozaščite, nadzora in drugo.

Že iz teh nekaj krajših predlogov lahko razberemo, da bo novi zakon o združenem delu obravnaval skoraj polovico ustavne vsebine in v tem je tudi njegov pomen, saj obravnava namreč prav vse tisto ustavno vsebino, v kateri je strateški načrt nadaljnega poteka naše revolucionarne prakse najbolj izrazito zastavljen. Sam sem namreč imel možnosti pregleda v vrsti glasil delovnih kolektivov in videl sem kako se pripravljajo na to zelo pomembno in zahtevno ter odgovorno akcijo. Najbolj izmed vsega mi je padla v oči delegatska priloga »Razgleda MTT« Maribor, ki je svoje bralce v tej prilogi resnično izredno dobro seznanil in jim kot tak dal najširših možnosti za resnično objektivno in konkretno javno razpravo. Največja želja mi je prav v tem, da bi kaj podobnega kaj kmalu pričeli urejevati tudi v naši delovni skupnosti in tako naše delavce na širok način seznanjati s tistimi najaktualnejšimi in najpomembnejšimi dogodki v vsakdanjem samoupravnem delu naših delegatov in ostalih. Kdor se zanima za ta naš najbolj pomembni akt je sledil tudi mnogim razlagam in zapisom družbenopolitičnih aktivistov in delavcev, ki delajo na področju širokega obveščanja delavcev oziroma občanov, ki delajo na področju širokega obveščanja delavcev oziroma občanov. Tako se je v »Večeru« bilo možno seznaniti s tistimi najpomembnejšimi določili novega zakona, ki ga

(Nadaljevanje na 5. strani)

Medsebojni odnosi so zelo pomembni

Gornji naslov je verjetno mnogim že zelo znan. Pove zelo malo, toda za mnoge stvari to ne drži in je verjetno še zelo neznan oziroma nezaželen. Odnosi med sodelavci — med vsemi, ki v delovnem kolektivu TGA delamo in živimo so skoraj gotovo večkrat prav obratni od tistega, kar bi naj bili. Ne želim s tem sestavkom priti nekaj, kar mi ni znanega, ker se želim dotakniti le zadev, ki so povsem konkretne in na katere bodo tudi lahko vsi podali svoja mnenja, predloge in pripombe. Večkrat sem že v svojih sestavkih (katerim so se nekateri celo posmehovali) opozarjal na to, da so prav medsebojni odnosi tisto, ki lahko ogromno pripomorejo k povečanju produktivnosti dela ali pa da se doseže nasproten učinek. Kateri delamo v proizvodnji ter v izmenah nam to ni znano, prav tako kot ne tistim, ki svoj čas v tovarni prebijejo le v dopoldanskem času. Ker smo o tem že mnogo pisali in razpravljali, naj preidem kar na temo pod gornjim naslovom.

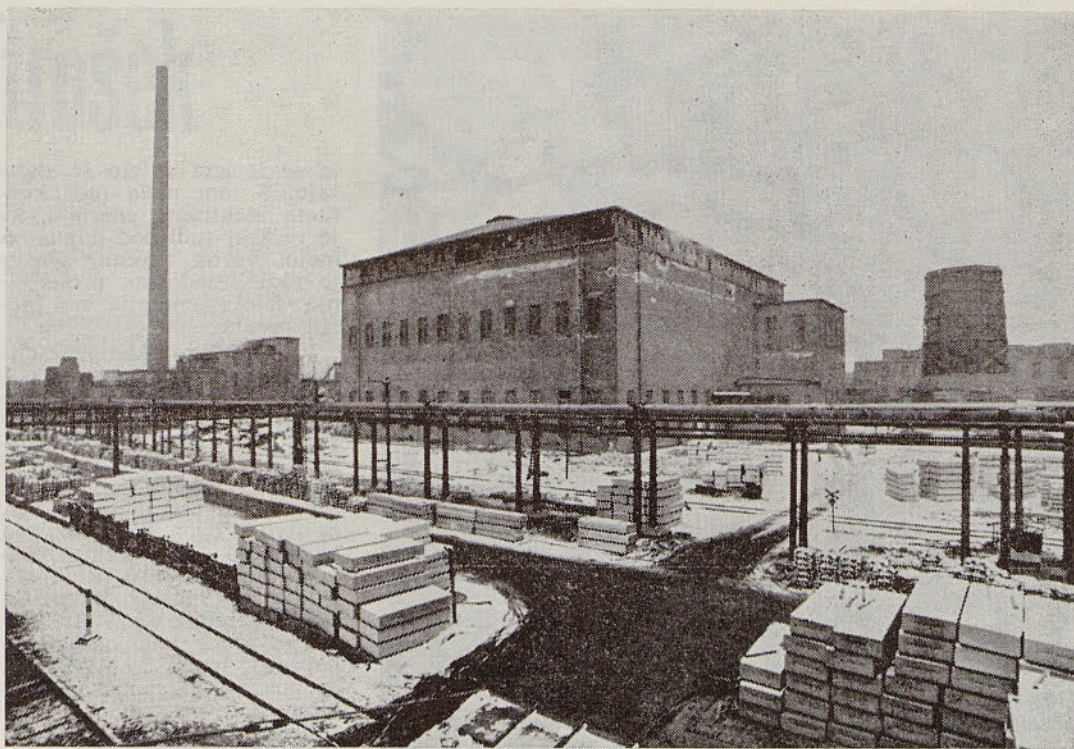
Tokrat res ni bilo težko izbirati teme, kajti ponudila se je kar sama. Morda že vlada radovednost, kaj sploh to bo? Zadevo je treba pričeti pri začetku in jo končati tam, kjer se le-ta sedaj nahaja.

Družbena prehrana je bila v zadnjem času deležna večje pozornosti, saj so bili celo pohvalni sestavki ter anketa, o kateri mi do sedaj, ko pišem ta sestavek rezultat ni znan, vmes pa je seveda

treba dostaviti tisti del, ki bi naj pomenil drugo plat medalje, kot temu mi radi pravimo. Različna mnenja o malicah, take ali drugačne kvalitete so razumljivo različna, saj ni moč ugoditi prav vsem, saj je med drugim znano tudi to, da imajo največ negativnih pripomb tisti, ki imajo povsem drugačne cilje od želja, da bi se kaj poboljšalo ali popravilo. Ne želim opravičevati nikogar, ki je gost v našem obratu družbene prehrane z namenom, da koga izziva ali razgraja, ker bi to bil nesmisel, toda nikakor se ne strinjam tudi z nekaterimi prijemi, ki si jih nekateri v tem obratu privoščijo, kar pa se seveda nanaša predvsem na strežbo

v točilnici — pa morda tudi v jedilnici? Ne vem!

Dolgočasno čakanje in večkrat nevljudnost nekaterih oseb je že večkrat povzročila vročo kri med delavci naše tovarne. Če se samo spominimo časov, ko so bile zabave, pa naši delavci niso mogli dobiti niti cigaret, če so šli v nočno izmeno, (v zadnjem času je to sicer že urejeno) da so morali čakati na brizganec ali pivo tudi po četrt ure in več in da so nazadnje celo dobivali odgovore: »Meni plača teče, pa če vi pridete sem ali ne« in

Dekompozerji

Poglejmo resnici v oči

»Kaj boste vi mene učili, to kar sem se jaz naučil v šoli bom tudi delal in me ne bo nihče učil drugače«.

Seveda so bili tudi neprimerni izrazi čakajočih gostov, ki so svoj predolg čas čakanja spremenili v nekaj bes in se jezili tudi z neopravičenimi izrazi. To pa je seveda bil rezultat nepozornosti do gostov. Ob neki priložnosti so bili neki gostje iz Ljubljane pred točilno mizo, kjer so čakali, dalj časa. Ko nikogar ni bilo, so nejevoljni odšli, zunaj pa so komentirali, kakšna je to spleh

restavracija, pa to še celo v tako znanem Kidričevem!

To, kar sem navedel, prav gotovo pove dovolj. To pa pomeni tudi nekaj drugega. In sicer to, da bodo naši samoupravni organi v TOZD morali posvečati le nekoliko več pozornosti medsebojnim odnosom. Saj je tudi obrat družbene prehrane zaradi nas in ne bodo smeli dovoliti pripomb, da tudi v tovarni nihče ne dela, pa ima plačo oziroma, da je lahko pisati v knjige in podobno.

Morda se nekdo niti ne zaveda, da večkrat naš delavec

opravlja delo tudi na dveh ali treh delovnih mestih, pa zdrži. Vljudnost in pravi medsebojni odnosi bodo v marsičem spremenili to, kar danes ni v redu, prav gotovo, pa bo treba tudi ob javni razpravi o zakonu o združenem delu o takih problemih spregovoriti kaj več! Se to, nikogar ne želim kriviti za stanje, toda odnose je nujno potrebno spremeniti! Svoje mnenje pa naj povedo tudi drugi ali morda tudi prizadeji!

France Meško

„Mala ustava“ med delavci TGA

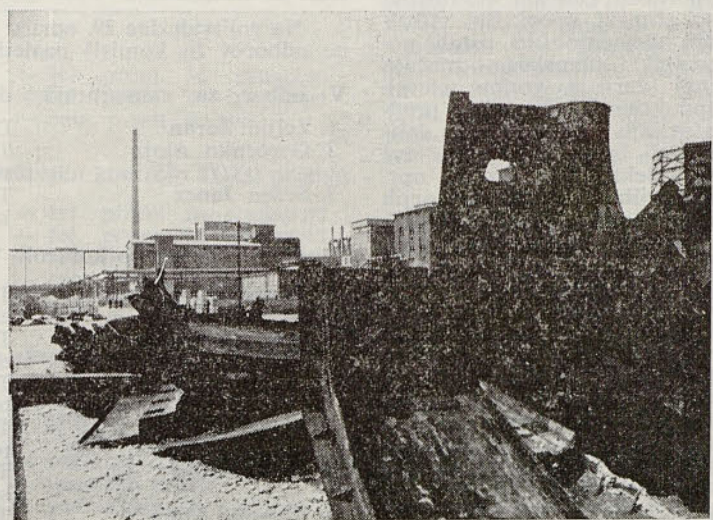
(Nadaljevanje s 4. strani) morajo delavci najbolj poznati. Nemogoče je namreč da bi na javnih razpravah dosledno brali novi osnutek zakona o združenem delu, ki obsega celih 646 členov z 240 stranmi, poleg tega pa je še tudi obrazložitev osnutka zakona o združenem delu, ki pa prav tako obsega nič manj kot 112 strani. Seveda se bomo vsi morali dobro spoznati tudi s temi členi in obrazložitvami, saj smo dolžni, da zakon v celoti tudi poznamo, kajti le tako bomo postali delavci samouprav-

lavci, ki nikoli ne smejo dovoliti odločanja le v njihovem imenu, ampak bodo to neposredno delali sami. Iz novega zakona o združenem delu pa bo prav zato treba zelo dobro poznati tisti del, ki med drugim govori o pravicah delavskega sveta, saj prav osnutek tega zakona zelo podrobno opredeljuje vlogo delavskega sveta.

Kdor ima novi osnutek tega zakona, si naj to konkretno podrobneje prečita v 469. členu, ki to zadevo podrobno opredeljuje. Zelo pomemben je tudi tisti del, v katerem

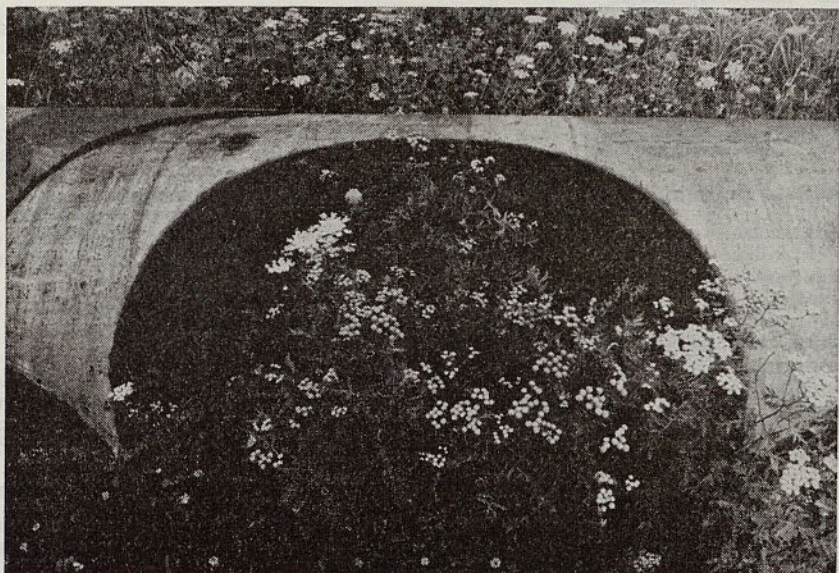
je govora o delavčevem osebnem dohodku, saj pravi, da ne sme biti nobene delitve brez vnaprej določenih osnov in meril za delitev dela. Delitev dohodka je brez dvoma izredno pomembna zadeva, ki mora zainteresirati vse delavce, da o tem spregovorijo na podlagi dosedanjih izkušenj.

Se mnogo bi lahko govorilo o osnutku zakona o združenem delu, ki je v javni razpravi pred najširšimi masami naših delovnih ljudi, vendar bo vsekakor mnogo koristneje v javni razpravi po-

Omare

Pomlad

dati konkretne predloge za vse, kar je pred nami in stremeti za tem, da si končno le ustvarimo tak zakon, ki bo resnični zakon delavcev, kot sem uvodoma povdaril, da mora upravljanje v imenu delavcev resnično prerasti v upravljanje delavcev samih!

Nujno je, da se vsi seznamimo z besedilom osnutka, prav pa je, da vsi posežemo po samem zakonu in preučimo njegove določbe, ki bodo vsekakor bistveno zarezale v združeno delo o čemer ni in ne sme biti nobenega dvoma več. Če se bomo namreč vsi oborožili z znanjem, bomo vsekakor močnejši, saj brez znanja nikakor ne moremo biti dovolj učinkoviti tam,

kjer je naše delo najpomembnejše — to je v ustvarjanju in delitvi dohodka ter zagotavljanju pravih in zdravih samoupravnih odnosov, kot resnično temeljnih izhodiščih našega družbenega sistema.

Člani naše delovne skupnosti naj pri javnih razpravah dokažejo res pravo socialistično zavest, kar je še posebno pomembno v razpravah v TOZD, saj je prav tu treba posvetiti največ pozornosti. Bodimo si na jasnem, da ustvarjamo oz. oblikujemo svoj delavski zakon — svojo »ustavo v malem« in to je tisto, kar nas obvezuje!

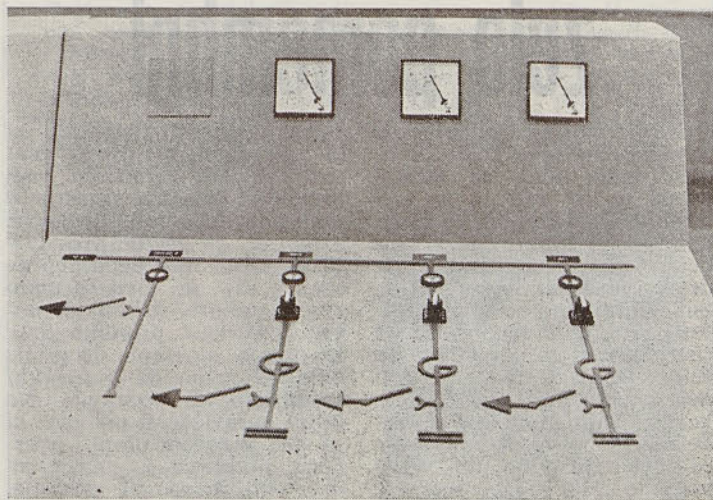
France Meško

Tudi poraba električne

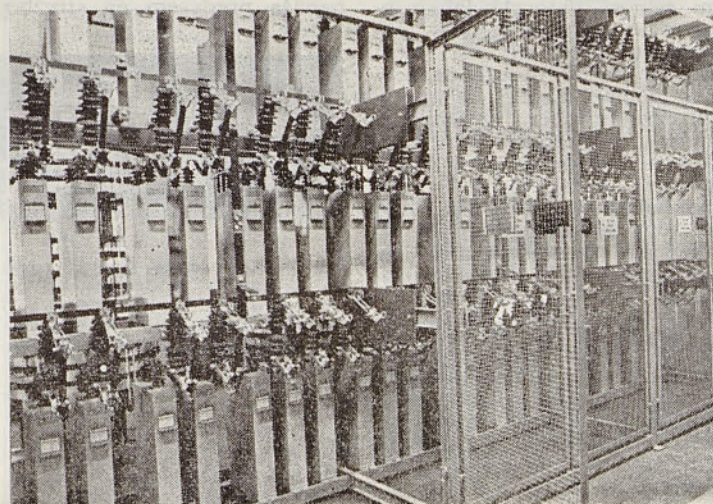
in se iz leta v leto še slabšajo. S tem pada tudi kvaliteta električne energije, ki je večkrat tudi pod dopustno mejo. Vzrok takemu stanju je tudi nezadostna proizvodnja jalove energije na mestu porabe.

V izgradnjo kompenzacijske naprave nas je silila odločba republiškega elektroenergetskega inšpektorja v zvezi z izgradnjo oz. poskusnim obratovanjem dveh 30 kA usmernikov, nezanesljiva elektroenergetska situacija, dejstvo da kompenzacijo vgrajujejo vsi direktni odjemalci v Sloveniji (Ruše obratuje s 14,9 MVAR, Ravne 6,4 MVAR, Jesenice 0,5 MVAR, Store pa gradi kompenzacijsko napravo moči 5,9 MVAR) in še posebej ekonomska upravičenost investicije.

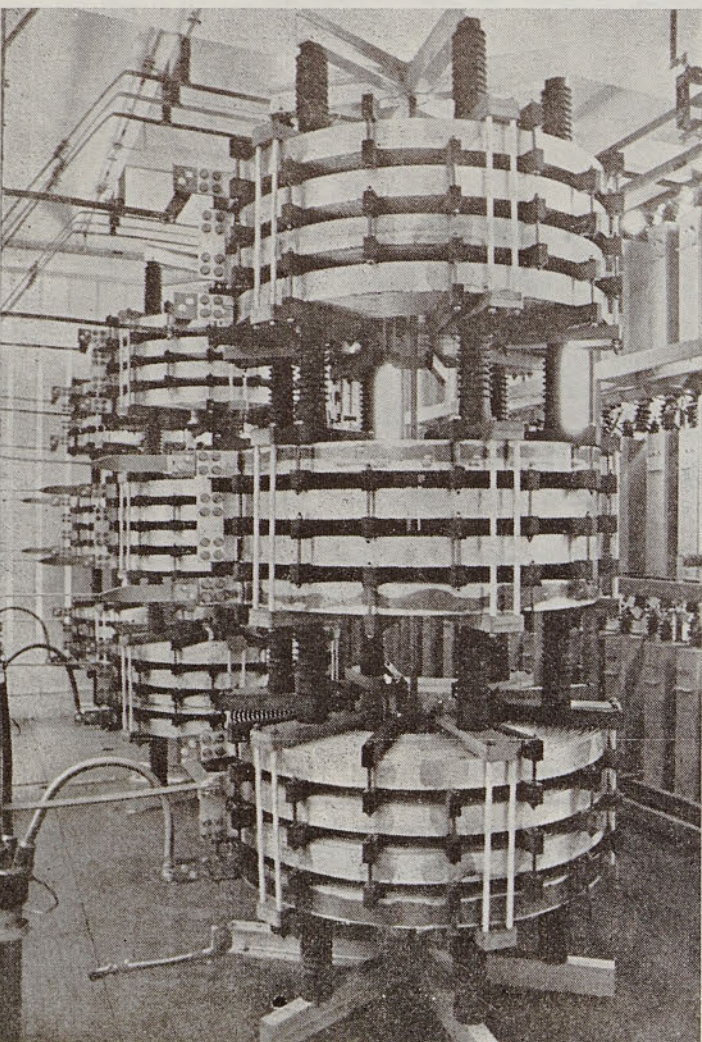
Naša tovarna je pred izgradnjo kompenzacijske naprave imela sorazmerno slab $\cos \phi$, ki je znašal 0,86. Do tako velike porabe jalove električne energije prihaja predvsem zaradi načina regulacije toka za elektrolize s transduktorji (transduktor je priprava z več navitji na feromagnetnih jedrih, ki zaradi nasičenega magnetnega kroga omogočajo spreminjanje izmenične napetosti), zaradi zastarelih naprav (več ločenih transformatorjev eden za drugim) in delno obratovanje z motorji izpod nazivne moči. S tako slabim $\cos \phi$ pri veliki porabi delovne energije (15% slovenske porabe) je naša tovarna predstavljala tudi največjega porabnika jalove energije v Sloveniji.

Stikalni pult v komandnem prostoru

Kondenzatorji

Zaporne dušilke

Električna energija je materialna dobrina, ki jo proizvajamo zato, da zadovoljimo potrebe človeka. Od zadostne in kvalitetne električne energije je odvisna proizvodnja drugih dobrin, zato je potrebno tej energiji posvetiti posebno pozornost in jo podrobno analizirati ter ovrednotiti obe njeni komponenti: to je delovno in jalovo energijo.

V tokokrogih, ki so napajani z izmeničnim tokom, se pojavlja poleg ohmske tudi induktivna in kapacitivna upornost. Ohmski potrošniki so ohmski upori žic, stikalnih elementov in ostali potrošniki ohmskega značaja (npr. žarnice, grelna telesa). Induktivne potrošnike predstavljajo obremenjeni daljnovodi in magnetilne tuljave na električnih strojih npr. motorjih, transformatorjih in generatorjih.

Kot kondenzatorji, ki imajo kapacitivno odpornost, se predvsem pojavljajo neobremenjeni daljnovodi in kabli. Pri čisti ohmski obremenitvi sta tok in napetost v fazi, to pomeni, da je vsklajeno časovno nihanje toka in napetosti. Normalno v mreži nastopajo vse tri upornosti, predvsem pa induktivna in ohmska. V teh primerih se pojavi med kazalcema toka in napetosti fazni premik $\cos \phi$, ki pove, koliko celotna napetost prehitava celotni tok. Čim večja je induktivna upornost, tem večji je fazni kot, tem bolj tok zaostaja za svojo gonilno napetostjo. Če priključimo izmenično napetost na kondenzator, jo bo tok prehitaval za kot 90° . Tok v tokokrogu s čistim induktivnim uporom pa zaostaja za napetostjo za kot 90° .

To dejstvo koristno uporabimo za popraviljanje slabega (induktivnega) $\cos \phi$. Najceneje potrebno jalovo energijo proizvedemo na mestu porabe (s kompenzacijsko napravo). Popraviljanje $\cos \phi$ so lahko kondenzatorji ali rotirajoči sinhroni kompenzatorji. S kompenzacijo jalove energije na mestu porabe skrajšamo potrebno prenosno pot za jalovo energijo in

s tem dosežemo zmanjšanje izgub v prenosnem omrežju in povečamo propustno moč daljnovodov in transformatorjev.

Napetostne razmere v nezgrajenem elektro gospodarskem sistemu Slovenije in Jugoslavije so nezadovoljive

Novoizvoljeni člani

Na volitvah dne 29. aprila 1976 so bili izvoljeni za članke odborov in komisij naslednji člani delovne skupnosti:

V odbor za samoupravno delavsko nadzorstvo UNIAL

1. Zeljić Zoran	DS SS, kadr.-socialni sektor
2. Gorčenko Alojz	TOZD TOVARNA ALUMINIJA vodstvo
3. Sršen Janez	TOZD TOVARNA GLINICE, kotlarna

V odbor za notranjo kontrolo TGA

1. Hrnja Franc	TOZD TOVARNA ALUMINIJA elektroliza A
2. Ceti Franc	TOZD TOVARNA ALUMINIJA elektroliza B
3. Meško franc	TOZD TOVARNA GLINICE, beli del
4. Preac Herman	TOZD TOVARNA GLINICE, tek. vzdržev. in vodstvo
5. Nemeč Jože	TOZD VZDRŽEVANJE, strojno
6. Emeršič Miha	TOZD VZDRŽEVANJE, elektro
7. Čuš Vinko	TOZD PROMET, žel. promet in transport
8. Sladnjak Alojz	TOZD PROMET, žel. promet in transport
9. Stiplovšek Vida	DS SS, STK
10. Vrlič Franc	DS SS, kadrovsko-soc. sektor

I. V odbor za kadre — TOZD tovarna aluminija

1. Jeza Lovro	— elektroliza A
2. Nežmah Mirko	— elektroliza A
3. Kirbiš Edvard	— elektroliza B
4. Šegula Franc	— livarna
5. Topolovec Rajko	— livarna
6. Žuran Franc	— skup. za tek. vzdrževanje
7. Banko Franc	— vodstvo
8. Ferlinc Darko	— vodstvo
9. Šibila Ivan	— anodna masa

II. V komisijo za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti

- Člani:
1. Kmetec Alojz	— elektroliza B
2. Rožman Jože	— elektroenergetika
3. Šemrl Anica	— vodstvo

Namestniki:

1. Levičnik Anton	— elektroliza A
2. Štefančič Franc	— elektroliza B
3. Klajderič Anton	— livarna

III. V odbor za samoupravno delavsko kontrolo

1. Vidovič Anton	— elektroliza A
2. Perko Stanko	— elektroliza B
3. Krajnc Feliks	— livarna
4. Horvat Peter	— anodna masa
5. Mohorič Srdan	— vodstvo

V odbor za kadre TOZD tovarna glinice

1. Hertiš Janez	— rdeči del
2. Težak Oto	— rdeči del
3. Angel Vili	— beli del
4. Šmid Franc	— beli del
5. Gornik Andrej	— kotlarna
6. Kozoderc Franc	— kotlarna
7. Brunčič Ciril	— tek. vzdrževanje in vodstvo
8. Jus Milica	— tek. vzdrževanje in vodstvo
9. Vrlek Mirko	— tek. vzdrževanje in vodstvo

V komisijo za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti TOZD tovarna glinice

- Člani:
1. Turk Martin	— kotlarna
2. Golob Franc	— tek. vzdrževanje in vodstvo
3. Slivnik Janko	— tek. vzdrževanje in vodstvo

Namestniki:

1. Plajnšek Ivan	— rdeči del
2. Zorec Stefan	— rdeči del
3. Dobnik Anton	— beli del

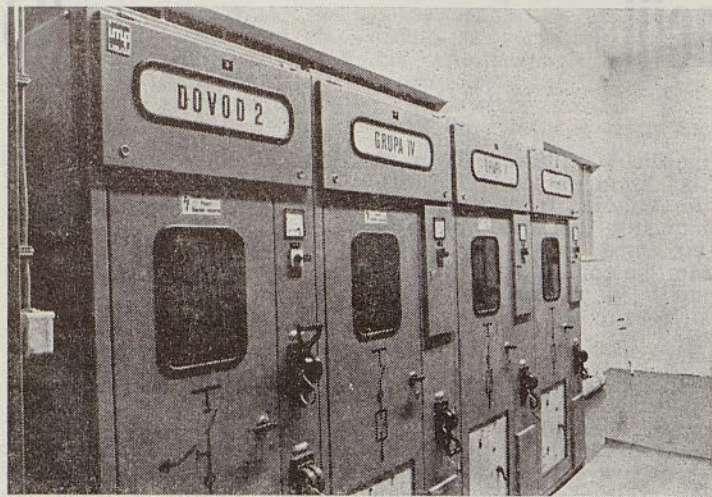
V odbor za samoupravno delavsko kontrolo TOZD tovarna glinice

1. Kovačec Vinko	— rdeči del
2. Vajdič Feliks	— beli del
3. Levanič Stefan	— kotlarna
4. Horvat Jože	— tek. vzdrževanje in vodstvo
5. Letonja Klotilda	— tek. vzdrževanje in vodstvo

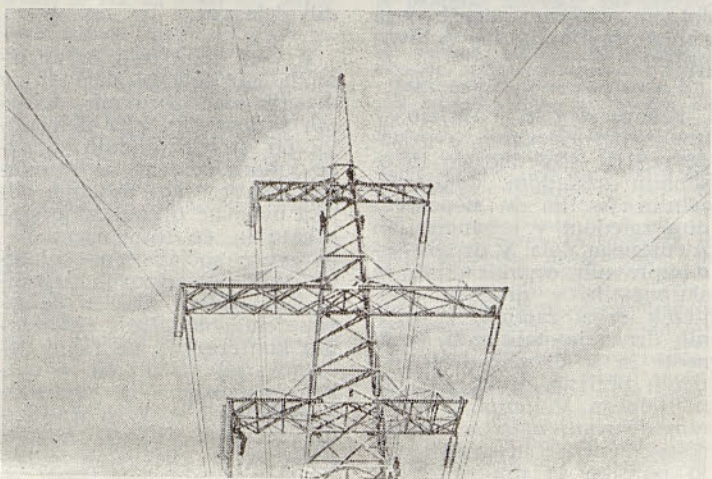
V odbor za kadre TOZD vzdrževanje

1. Menini Jože	— strojno vzdrževanje
2. Švagan Jože	— strojno vzdrževanje
3. Klemenčič Vinko	— gradb. vzdrževanje

energije predstavlja strošek

Stikalna omara

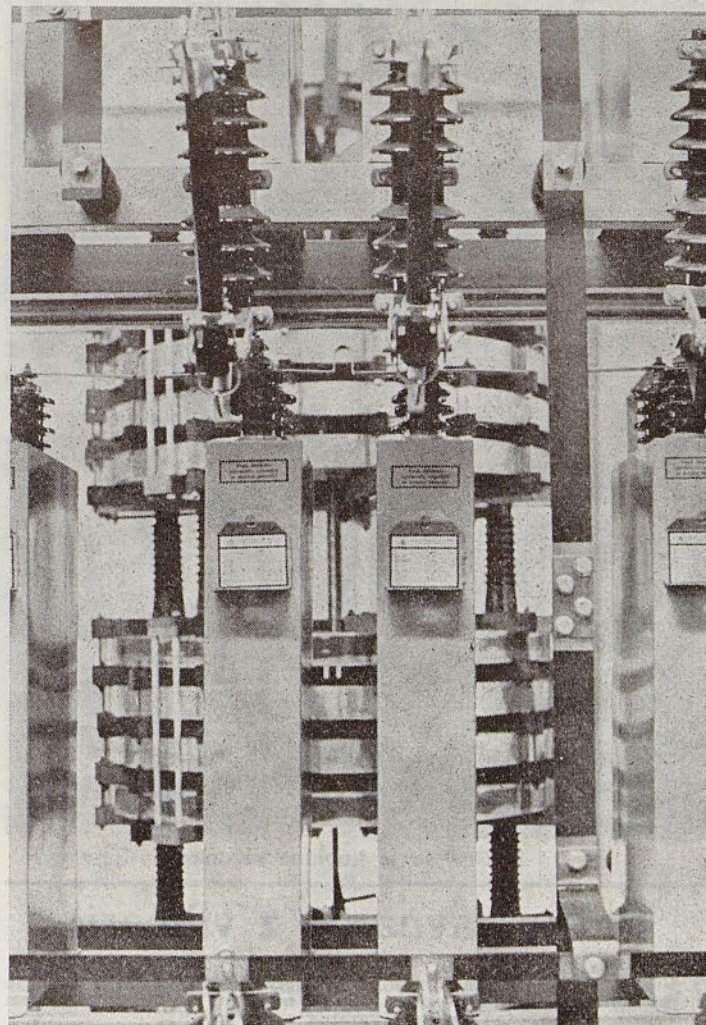
Montaža 400 KV daljnovođa

Ceprav je še vedno v Sloveniji v veljavi tarifni mejni $\cos \phi$, do katerega se plačuje prekomerno porabljena jalova električna energija 0,90, smo se odločili, da izvršimo kompenzacijsko do $\cos \phi = 0,95$, saj je še samo vprašanje časa, kdaj bo ta obveljal tudi v Sloveniji. V predlogu novega tarifnega sistema je meja že premaknjena na $\cos \phi = 0,95$ ob istočasni predvideni znatni podražitvi jalove električne energije.

Tako bi po novem predlogu naše podjetje moralo letno plačati preko 10 milijonov din za porabljeno jalovo električno energijo.

Do uveljavitve novega tarifnega sistema pa nam po veljavni pogodbi elektro gospodarstvo plača prekomerno kompenzirano jalovo električno energijo v času visoke dnevne tarife (60 % vrednosti prekoračitve).

Naši usmerniki zaradi svojega načina usmerjanja povzročajo v elektroenergetskem omrežju višje harmonične komponente toka in napetosti, ki slabo vplivajo na kvaliteto električne energije. Posebno občutljivi za višje harmonične komponente so prav kondenzatorji. Da bi kondenzatorje zavarovali pred kvarnim vplivom višje harmoničnih komponent in da bi istočasno zmanjšali prehod višje harmoničnih komponent v elektroenergetsko omrežje, smo se odločili, da izvedemo kom-

Kondenzatorja z varovalko

penzacijsko napravo z zapornimi dušilkami (skupaj je 6 dušilk s premerom 1000 mm, visokih 3000 mm, izdelanih iz aluminijevih vodnikov, lesa in raznih izolatorjev). Dušilke seveda predstavljajo znaten strošek pri izgradnji kompenzacijske naprave.

Naprava je nameščena ob prehodu iz usmerjevalnice v stikalnico in to vzhodno in zahodno od prehoda. Skupna inštalirana moč naprave, ki je zgrajena za napetost 11,0 kV, znaša 28,8 MVar. Ta moč je razdeljena v vzhodno in zahodno kompenzacijsko skupino, vsaka skupina ima 3 grupe z močjo 3 x 3,8 MVar. Razdelitev na dve skupini je pogojena z ločenim obratovanjem dveh 10 kV sistemov v stikalnici. Vsaka grupa ima 24 kondenzatorjev, moč enega kondenzatorja je 200 kVar. Skupaj imamo torej vgrajenih 144 kondenzatorjev. Kompenzacijska naprava je bila zgrajena v letu 1975, postopno pa smo napravo vključevali v sistem od 13. januarja 1976 dalje.

Sedaj kompenzacijska naprava normalno obratuje, dosega pa povprečni $\cos \phi$ na 110 kV strani 0,95.

Predvidevamo, da bomo v letu 1976 pri nespremenjenih tarifnih postavkah za jalovo električno energijo prihranili z obratovanjem naprave za kompenzacijsko jalove električne energije na stroških za dobavljeno električno energijo 4,5 milijonov dinarjev. Stroški celotne investicije so znašali 10 milijonov din. Če upoštevamo vsakoletne stroške obratovanja in kapitala, se bo naprava izplačala v treh letih.

Torej je bila naprava za kompenzacijsko jalove električne energije ena najbolj gospodarnih investicij v TGA v zadnjih nekaj letih.

odborov in komisij

4. Kostanjevec Ivan	— el. vzdrževanje
5. Petek Jože	— el. vzdrževanje
6. Tkalcic Milan	— proj. konst. odd.
7. Kramberger Mihael	— vzdrž. avtomac.
8. Mesarič Majda	— op. priprav. dela in sklad.
9. Horvat Ivan	— tehn. priprav. dela

V komisijo za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti TOZD vzdrževanje

- Člani:**
1. Ogrinc Ivan	— strojno vzdrževanje
2. Krajnc Janez	— el. vzdrževanje
3. Krajšek Olga	— proj. konst. odd.

- Namestniki:**
1. Kuret Jože	— strojno vzdrževanje
2. Čeh Franc	— gradb. vzdrževanje
3. Urbančič Lucija	— op. priprav. dela

V odbor za samoupravno delavsko kontrolo TOZD vzdrževanje

1. Mesarič Ivan	— strojno vzdrževanje
2. Saše Vili	— strojno vzdrževanje
3. Jančec Jože	— gradb. vzdrževanje
4. Korošec Franc	— el. vzdrževanje
5. Krajnc Ivan	— proj. konstr. odd.

V odbor za kadre TOZD promet

1. Hrovat Ciril	— žel. promet in transport
2. Kaučič Anton	— žel. promet in transport
3. Marin Alojz	— žel. promet in transport
4. Sambolec Ivan	— žel. promet in transport
5. Verlek Vinko	— žel. promet in transport
6. Brlek Anton	— cestni prom. in vod.
7. Lamot Jurij	— cestni prom. in vod.
8. Majačić Ivica	— cestni prom. in vod.
9. Murata Srečko	— cestni prom. in vod.

V komisijo za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti TOZD promet

- Člani:**
1. Kirbiš Janko	— žel. prom. in transport
2. Simonič Janez	— žel. prom. in transport
3. Urbančič Boris	— cest. prom. in vod.

Namestniki:

1. Arnuš Anton	— žel. prom. in transport
2. Pinterič Ivan, ml.	— žel. prom. in transport
3. Kurež Jože	— cest. prom. in vod.

V odbor za samoupravno delavsko kontrolo TOZD promet

1. Škrila Ivan	— žel. prom. in transport
2. Zadravec Anton	— žel. prom. in transport
3. Zebec Vinko	— žel. prom. in transport
4. Tomanič Jože	— cest. prom. in vod.
5. Voglar Jože	— cest. prom. in vod.

V odbor za kadre delovne skupnosti skupnih služb

1. Drevenšek Blaž	— splošni sektor
2. Terbuc Janez	— splošni sektor
3. Lajh Janez	— služba tehn. kontr.
4. Premzl Rozika	— sekt. za org. in načrt.
5. Doberšek Milka	— finančni sektor
6. Bednjički Katica	— kadrovsko-soc. sektor
7. Kokoš Alojz	— komerc. sektor
8. Musič Said	— komerc. sektor
9. Emeršič Kristina	— elektron.-rač. center

V komisijo za ugotavljanje kršitev delovnih obveznosti delovne skupnosti skupnih služb

- Člani:**
1. Kajzovar Vladimir	— splošni sektor
2. Elsner Pavla	— kadrovsko-soc. sektor
3. Kovač Ciril	— komerc. sektor

Namestniki:

1. Prešiček Franc	— splošni sektor
2. Kolarič Branko	— komerc. sektor
3. Meglič Stanko	— elektronsko-rač. center

V odbor za samoupravno delavsko kontrolo delovne skupnosti skupnih služb

1. Galun Ivanka	— splošni sektor
2. Horvat Juraj	— splošni sektor
3. Kozoder Anton	— splošni sektor
4. Vrabič Ana	— služba tehn. kontr.
5. Lajser Bruno	— komercialni sektor

Trinajst naših delavcev je dobilo ključne novih stanovanj

V sredo 19. maja je bila v Kidričevem skromna slovesnost, na kateri je predstavnik Samoupravne stanovanjske skupnosti izročil ključne novih stanovanj tridesetim stanovalcem novega bloka v Kidričevem. Med srečnimi lastniki novih stanovanj je bilo tudi 13 članov naše delovne organizacije, od tega 3 PKV delavci, 4 KV delavci, 1 VKV delavec, 4 SS delavci in 1 VS delavec.

Novi blok je bil zgrajen s sredstvi, ki sta jih v ta namen združela naša delovna organizacija in Samoupravna stanovanjska skupnost. Pri tem je treba poudariti, da je bila Samoupravna stanovanjska skupnost zelo soliden partner in si bomo v podjetju še naprej prizadevali so-

delovati z njo, zlasti pri gradnji bloka v Ptuj, ki naj bi ga predvidoma pričeli graditi že prihodnje leto.

Stanovanja, ki smo jih pridobili v novem bloku, so precej pripomogla k reševanju naših stanovanjskih vprašanj. S trinajstimi novimi stanovanji smo namreč rešili kar 23 prosilcev (nekateri, ki so dobili stanovanje v novem bloku, so izpraznili stanovanja, ki jih je Svet za samoupravljanje, življenjska vprašanja delavcev in obveščanje razdelil drugim prosilcem).

Tako je v podjetju sedaj še ca. 53 delavcev, ki nimajo urejenega stanovanjskega vprašanja, kar nas zavezuje k še intenzivnejšemu reševanju te problematike.

F. D.

Nagovor pred otvoritvijo bloka Studijska knjižnica Ptuj

Rak na dojki

Med boleznimi, ki jih s skupnim imenom označujemo kot rakaste, je rak na dojki ena najpomembnejših. To pomembnost bolezni zasluži zaradi nekaterih neugodnih značilnosti:

Gre za vrsto raka, ki zelo pogosto, če ne celo najpogosteje, prizadeva ženske, ki so komaj dobro zakoračile v četrto desetletje življenja; zdravljenje raka na dojki je navadno dolgotrajno, neprijetno in — neredko brez uspeha; odkrivanje raka na dojki je v zgodnjem razvojnem obdobju boleznih težavno.

Rak na dojki vznikne iz celic žlez, namenjenih izdelavi mleka, ali pa iz celic izvodil, po katerih prispe mleko iz žleze. Razumljivo je, da tako zgodnjega dogajanja ne moremo opaziti drugače kot z drobnogledom. Sčasoma pa moremo tako spremembo otipati, ker se bolno tkivo loči od zdravega po trdoti. Ni pa redko, da začne bolezen v več predelih v dojki ali v obeh dojkah hkrati. Zaradi enostavnosti sledimo poteku ene same rakaste zatrdine: s svojo rastjo uničuje zdravo tkivo dojke, vraste v kožo, ki se vname ali celo razpade tako, da se na tem mestu pojavi rana. Po drugi strani pa se razraste rakavina tudi v steno prsnega koša in povzroči, da se bolni organ povsem zraste s podlago.

Ceprav torej rak prej ali kasneje uniči dojko, v kateri je zrastle (ne pozabimo tega, kadar govorimo o kirurškem zdravljenju raka na dojki!), pa je vendar bolezen bolj usodna zaradi neke druge lastnosti: celice rakavine lahko zapuste in tudi praviloma zapuščajo kraj, kjer so nastale, in se po mezigovnem in krvnem obtoku selijo v pazdušne bezgavke in notranje organe. Na srečo ne najdejo vedno ugodnih tal za naselitev in rast, pogosto pa se to zgodi. Jasno je, da delovanje organa, v katerega se je zaselila rakavina, slabi in končno preneha. Kaj to pomeni pri kakem življenjsko potrebnem organu, ni treba posebej povedati.

Zdravljenje raka na dojki je odvisno od njegovega obsega in razsežnosti. Dokler sodimo, da je rak zajel le dojko in njeno najbližjo okolico naravnano zdravljenje le v ta predel, bodisi da ga odstranimo z operacijo, bodisi, da zavremo rast rakavine z obsevanjem z ionizirajočimi žarki. Pri tem velja načelo, da je kirurška odstranitev boleznih zanesljivejša kot pa njeno uničevanje in zaviranje z obsevanjem. Kadar pa najdemo znake razsoja v notranjih organih, takrat posvetimo vso pozornost zdravljenju zasevkov in se manj oziroma na obolelo dojko. Pri zdravljenju zasevkov, ki so praviloma številni, uporabimo spoznanje, da vplivajo na rast rakavine zavirajoče ali pospešujoče nekateri hormoni, izločki spolnih žlez. Vrsta zdravljenih postopkov temelji na tem spoznanju, pa naj gre pri tem za odstranitev žlez, kjer hormoni nastajajo, ali pa za preprosto vnašanje teh snovi v telo. Poleg tega so v zadnjih desetletjih našli vrsto kemičnih spojin, ki prav tako uničujejo rakaste celice, predvsem s preprečevanjem njihove delitve. Te snovi imenujemo citostatiki. Seveda bi bila ta zdravila idealna, če bi prizadevala le rakaste celice, ne pa tudi zdravih. Tako pa se ta zdravila hitro sprevržejo v strup, če niso v večjih rokah.

Ves čas že besedujemo o zdravljenju. Kaj pa je z ozdravljenjem? Rak na dojki je zahrbtna bolezen in zato težko govorimo o ozdravljenju. Govorimo pa lahko o obdobju, ko je bolnica brez znakov boleznih, govorimo lahko o obdobju, ko sicer najdemo znake boleznih, vendar bolnici ne povzročajo

težav in podobno. Ne izmikamo se odgovoru o ozdravljenju, le pojasniti moramo, kaj ozdravljenje v našem primeru sploh pomeni. Zaradi enostavnosti odgovora recimo takole: če začnemo zdraviti bolnice z rakom na dojki v tako imenovanem zgodnjem stanju boleznih, lahko računamo, da jih bomo srečevali čez deset let brez znakov boleznih osmero od deseterice. Če pa začnemo zdraviti raka na dojki v napredovalnem stanju, ne moremo pričakovati, da bi sploh katera teh bolnic dočkala deset let.

Iz tega preprostega odgovora je moč razumeti, zakaj toliko in vedno znova govorimo o zgodnjem odkrivanju raka na dojki. Drugi vzrok velikega zanimanja za zgodnje odkrivanje raka na dojki pa je dejstvo, da je zgodnje odkrivanje te boleznih izredno težavno, kot je nasprotno zdravljenje take zgodaj odkrite boleznih razmeroma preprosto in — uspešno. Upoštevati moramo, da ni vsaka zatrdina v dojki rak, nasprotno, rak je vir neznanega dela zatrdin, ki se pojavljajo v dojkah. Zato moramo omeniti sicer nenevarne zgostitve železnega tkiva dojke, kar učeno imenujemo mastopatije ali displazije. Te spremembe so odraz delovanja organov z notranjim izločanjem, predvsem jajčnikov, skrivajo pa nevarnost, da zaradi njih prezremo rakasto zatrdino. Upoštevati moramo še resnico, da nobena od danes znanih, enostavnih preiskovalnih metod, ki jih lahko na široko uporabljamo, ne more zanesljivo pojasniti, kakšna je narava zatrdine v dojki. Pred nedavnim je morda v javnosti zbuljala take upe rentgenska preiskava dojke. Ta način preiskave je postal sicer eden od temeljnih preiskovalnih načinov dojke, za množično uporabo, kot je to primer pri fluorografiji, pa ni primeren.

Pri odkrivanju raka na dojki imamo opraviti s skoraj nepregledno množico sprememb, pri katerih moramo ločiti nevarne od nenevarnih. Pri tem si moramo pomagati z nekaterimi medicinskimi ugotovitvami, da rak na dojki prizadeva določen del žensk pogosteje kot druge. Med značilnosti tega dela žensk sodi starost, višja od 35 let; rak na dojki je pogostejši pri ženskah, ki niso nikoli rodile ali pa so prvič rodile po 30. letu starosti. Ženske, katerih mater ali sestro je prizadel rak na dojki, pogosteje zbole za to boleznijo.

Raka na dojki večinoma odkrijejo bolnice same. Zal pa jih več kot polovica pride pozno na zdravljenje. Ženske navadno vedo za spremembo v dojki mesec ali mesece, ne grejo pa k zdravniku, misleč, da spremembi ne velja posvečati pozornosti, ali pa zato, ker prav dobro slutijo nevarnost, boje pa se izvedeti resnico. Očitno je, da moramo teh nekaj dejstev posredovati našemu prebivalstvu, predvsem pa seveda ženskam; prepričati jih moramo, da ni izgubljen čas, ki ga posvetijo mesečnemu pregledu lastnih dojk; prepričati jih moramo, da velja prepustiti zdravniškimi rokam vse spremembe v dojkah, pa naj gre za zatrdine, izcedek iz bradavic, »vnetja« v dojkah ali v koži dojke, ki v mesecu dni ne izginejo. Nedvomno pa je potrebno prepričati ženske, da je treba premagati strah pred trenutkom, ko bo morda zdravnik povedal neugodno resnico. Bolj kot bodo pomagovale ta strah, manj bo resnica o raku na dojki neugodna in manj usodna.

To gradivo je posredovalo v obdobju in financiralo »Društvo SRS za boj proti raku«.

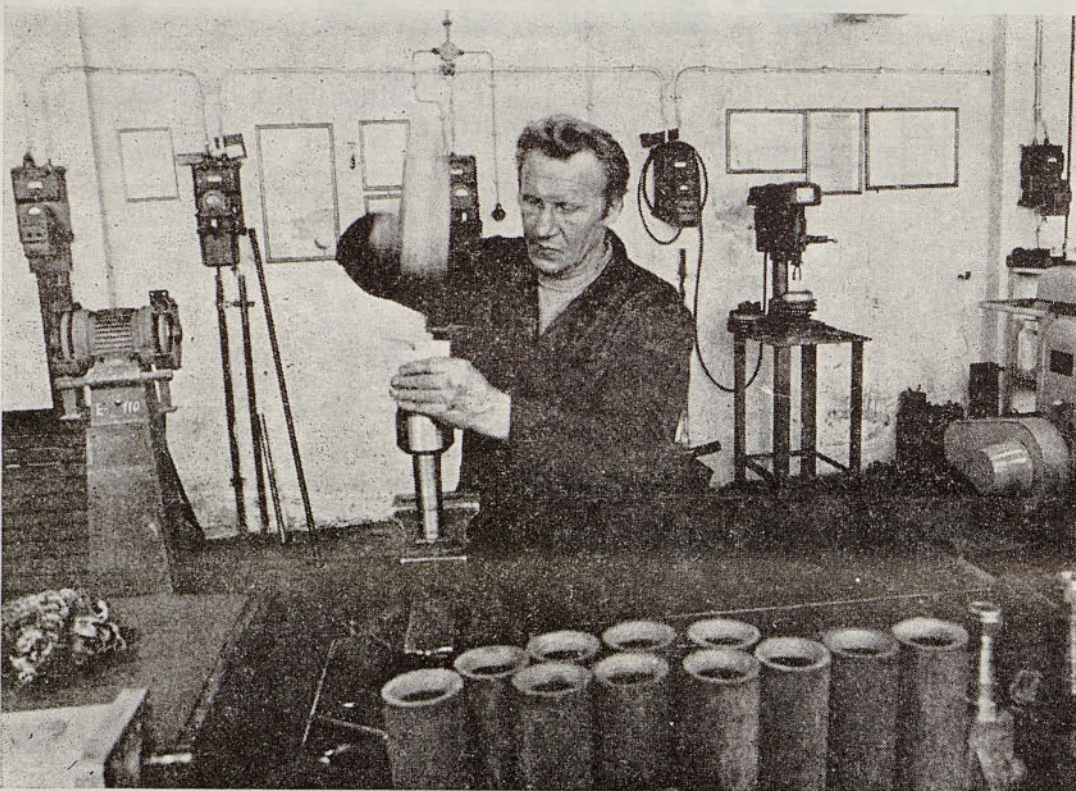
Bodoči stanovalci

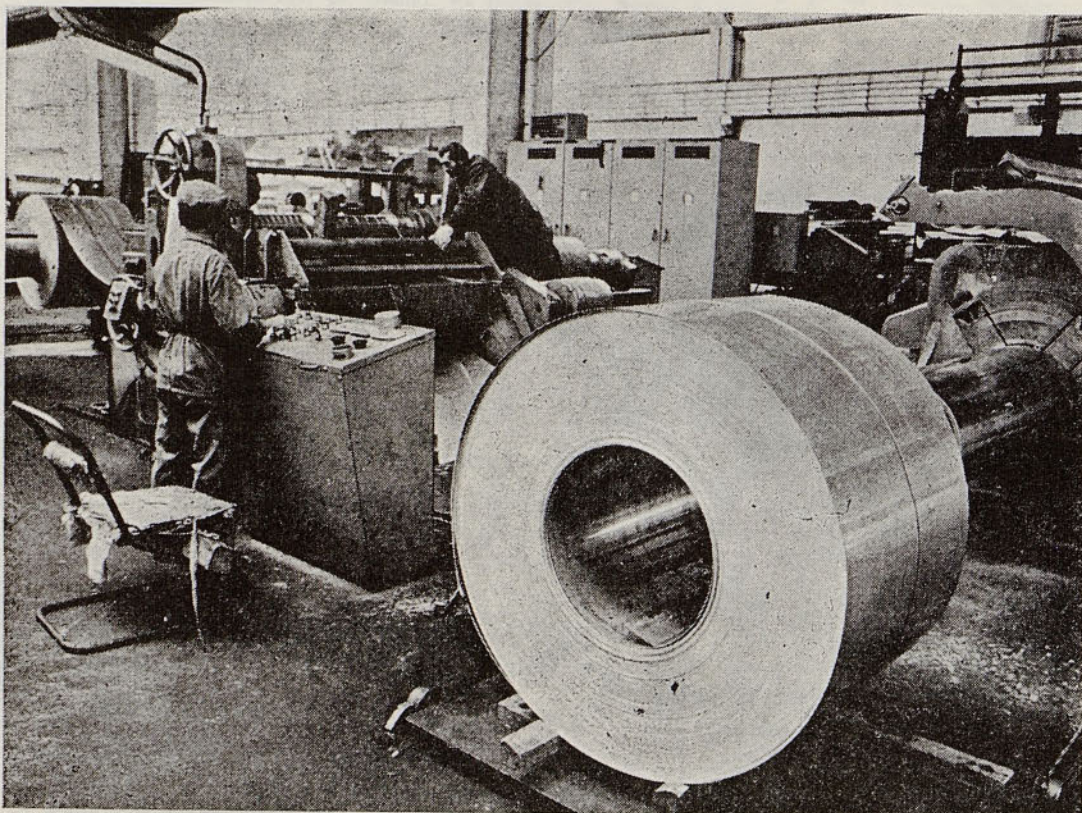
Predaja ključev

Iz skladišča

Iz strojne delavnice

Iz Impola

Na kaj moramo misliti pri projektiranju in zasnovah novih naprav?

Vedno več je članov kolektiva, kateri prijavljajo razne novitete, tehnične izboljšave, koristne predloge ipd. Pri tem pa se ugotavlja, da je v teh zadevah varnost v večini primerov slabo zastopana ali pa je sploh ni. S tem sestavkom želimo seznaniti projektante, konstruktorje idr. o osnovnih elementih iz varstva, kateri morajo biti upoštevani že v zasnovi.

Izvor literature:

veljavni tehnični pravilniki za delovne priprave in naprave, gradbene objekte, delovne in pomožne prostore, škodljive in nevarne snovi, pitne in odpadne vode, mikroklimatske razmere na delovnem mestu in zunanje ozračje, ropot in vibracija, razsvetljava, električni tok, prevozna sredstva idr.

Stopnja varnosti je najpopolnejša, če je varnost že vgrajena pri samem konstruiranju naprav in priprav. Pri upravljanju takšne naprave se človek varneje počuti, ustvarja pa se tudi pozitivno psihološko stanje, ki ima velik vpliv na večjo produktivnost, kvaliteto in delovno vzdušje nasploh.

Tehniško-varstveno izpopolnjeno projektiranje in konstruiranje bi naj vsebovalo predvsem sledeče zahteve:

- funkcionalnost (efektno zmogljivost, brezhibnost pri normalnih obremenitvah in pri uporabi),
- tehnološka vsklajenost (upoštevan predvsem napredek tehnike),
- oblikovanje (estetski izgled in oblika glede okolja in uporabnosti ter psihološki vpliv),
- gospodarnost (ekonomski efekt),
- izvedba varnosti (stopnja varnosti, ki bo zagotavljala varno posluževanje in delo).

Razumljivo je, da v vseh teh petih zahtevah že sama po sebi igra varnost važno vlogo, katero pa moramo usmerjati v sledečih točkah:

1. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO ZARADI NEDOVOLJNE KONSTRUKCIJSKE TRDNOSTI:

- statično trdnost prekontrolirati,
- trdnost tudi z vidika dinamičnih obremenitev kontrolirati (upoštevati tudi izkušnje, literaturo itd.),
- zaščita napram fizikalnim in kemičnim vplivom, ki bi lahko zmanjševale odpornost (korozija, udarci, vibracije, toplotni vplivi itd.),
- vplive, ki nastajajo zaradi tlaka, podtlaka itd.).

2. ZAŠČITA NAPRAM VPLIVOM ŠKODLJIVOSTI MATERIALA IN PREDMETOV, KI JIH OBDELUJEMO ALI PREDSTAVLJAJO SREDSTVA ZA DELO:

- izbirati manj škodljiv material ali sredstva,
- izbirati kvaliteto za izdelavo naprav od katerih je odvisna vzdržljivost,
- preprečiti koncentracije škodljivih snovi (plin, para, prah, hlapi) in druge škodljive koncentracije.

3. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO ZARADI POVRŠNE ALI SLABE UREJENOSTI DELOVNIH SREDSTEV:

- nevarni deli, nevarne površine,
- okolje stroja, naprave ali objekta — dovolj prostora za varno gibanje itd.,
- stroj prilagoditi človeku (preprečiti neprimeren položaj telesa ali pa obremenjevanje funkcij organizma),
- voditi računa o tem, da lahko živčna obremenitev posluževalca glede na razpored signalnih, varnostnih, vklopilnih in izklopilnih naprav,
- strojne elemente tako razporediti, da so pri remontnih delih in popravilu lahko dosegljivi in da se jih lahko varno zamenja, popravi, maže itd.,
- nevarna mesta stisnjenja in reza preprečiti s primerno konstrukcijo.

4. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO ZARADI POMANJKANJA MONTAŽE IN TRANSPORTA:

- na težjih transportnih predmetih navesti težo,
- na težjih in kompliciranih predmetih zaradi transportiranja predvideti način in mesta pripenjanja, zavezovanja itd.,
- predvideti način, postopek in sredstvo za transport,
- predvideti način in vrstni red montaže ter posebej preštudirati nevarne faze tega dela — predvideti dodatne ukrepe.

5. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO POMANJKLJIVE PAZLJIVOSTI PRI DELU; TA ZAŠČITA JE NAMREČ ZA PROJEKTANTE IN KONSTRUKTORJE ZELO POMEMBNA ZARADI TEGA, KER RADI VEČJE PSIHIČNE OBREMENJENOSTI ČLOVEKA PRI VEDNO VEČJI MEHANIZACIJI IN AVTOMATIZACIJI MORA BREZHIBNO DELOVATI TAKRAT, KO ČLOVEKOVA PAZLJIVOST POPUSTI. TO VELJA SE POSEBEJ PRI TAKO IMENOVANIH VZDRŽEVALNIH DELIH:

- predvideti varnostne sisteme, če sredstvo za delo ali pa človek pri opravljanju s strojem odpove,
- predvideti in izdelati navodilo za delo, za upravljanje in vzdrževanje,
- paziti, da nove ali dodatne varnostne naprave ne povečujejo nevarnosti v drugi obliki (npr. pri eventualni okvari ali napaki),
- razmišljati, če se da dosedanjo varnostno napravo ali sistem izboljšati.

(Nadaljevanje na 11. strani)

Določanje plastičnosti anodne mase

Komu služi tako početje?

Krajevna skupnost Kidričevo si je vedno prizadevala, da čimbolj uredi svoj kraj in temu primerno pripravi tudi ustrezne rekreacijske objekte za rekreacijo in oddih članov delovne skupnosti TGA in ostalih občanov. Pri vsem tem namreč želimo poudariti, da je prav naša delovna skupnost ogromno doprinesla za ureditev kraja, kot tudi ogromno prispevala za ureditev rekreacijskih objektov, ki so danes našemu delovnemu človeku neobhodno potrebni.

Ne želimo naštevati vseh akcij, ki so bile izvedene v času odkar obstaja to industrijsko naselje, ker mnogi, ki delajo v tem kolektivu in živijo v kraju samem, to najboljše vedo. Vendar mislim, da se je glede na nekatere stvari, ki so se dogajale v zadnjem času le potrebno nekoliko spomniti na tiste, če že lahko rečem srečne in slavne dni, ko smo vsi delali za enega in eden za vse.

To se sicer dogaja tudi danes, ko vsi delamo, eden (ali morda več nepridipravov) pa v kratkem času uniči vse, kar je bilo storjenega. To, kar želimo v nekaj kratkih vrsticah opisati, ni namenjeno le nam vsem, ki v tem kolektivu delamo in ustvarjamo materialne dobrine, ki so pridno korišćene tudi za naš ostali standard, ampak predvsem bi naj veljalo tistim, ki uničujejo naše težko pridobljeno delo, nas vse pa kot delavce v TGA in člane družbene samozastite obvezuje, da take ljudi najdemo in jih primerno kaznujemo za njihova dela preko naših sodnih organov. Nič ne pomaga tarnanje in obsojanje tistih, ki bi morali skrbeti za red in mir, kajti tisti, ki moramo skrbeti za red in mir, smo mi sami in kot taki tudi moramo delovati v vseh smereh.

Dobro vemo koliko časa smo se borili za to, da bi enkrat le dobili v Kidričevem kopalni bazen olimpijskih mer, saj je bil prejšnji manjši, mnogo premažen za vse tiste, ki smo si želeli malce oddiha v lepi naravi — sredi gozdov. Kajti take panorame verjetno ni povsod, kar se je pokazalo tudi ob visokih obiskih ljudi izven naših me-

ja, ki so verjetno znali ceniti okolico lepih ter svežih gozdov, ki jih mi žal vse premalo cenimo. Novi kopalni bazen olimpijskih mer je plod našega skupnega dela. Vseh nas, ki v tem delovnem kolektivu živimo in delamo in zato toliko bolj tudi obsojamo vse tiste, ki si danes še vedno želijo privoščiti razne avanture na račun občanov in razbijajo ter uničujejo vse tisto, za kar smo dali svoj denar in žulje. Lep olimpijski bazen, ki je kot vsi vemo, aluminijske izvedbe in kot tak ima tudi določene prednosti (le-te so ga verjet-

bile v takem primeru poškodbe zelo hude, saj je prav voda v bazenu rešila dno hujših posledic.

Moj namen v tem sestavku ni tarnanje ampak želja za tem, da vsi mi, ki v Kidričevem živimo in si služimo svoj kos kruha, enotno nastopamo proti takim nepridipravom in jih onemogočamo pri njihovem neslavnem delu ter tako sami sebi in KS prihranimo težke milijone, ki jih moramo oz. jih bi morali plačevati za taka razdejavanja. Kot člani KS in delovne skupnosti TGA, ki je vložila mnogo sredstev za ta

Tako je izgledal olimpijski bazen po nerazumljivem početju nepridipravov.

Foto: K. Zorec

no tudi obvarovale hujših poškodb), saj bi nam lahko v bodoče služil tudi za zimsko rekreacijo, pa je bil tarča nekaterih nepridipravov ali če jih lahko celo imenujem huliganov, kateri so si ga privoščili tako, da so v nje ga metali težke betonske plošče in razne druge predmete ter ga tako pošteno onesnažili, krajevni skupnosti Kidričevo pa naprtili lepe stroške za ponovno ureditev. Potrebna je bilo ogromno dela, da se je bazen izpraznilo in očistilo. Na dnu je bila celo luknja, ki jo je bilo potrebno strokovno zakrpati, kar je spet povezano s stroški. Če bi bil bazen prazen — pomeni brez vode, bi

objekt, smo dolžni, da odločno posežemo vmes in skupaj z ostalimi organi onemogočimo take skupine in tipe, ki nam uničujejo naše delo.

Tu bi še naj omenil, da se je poleg lomljenja dreves v prejšnjem letu in sedanji poškodbi olimpijskega kopalnega bazena pridružila tudi kraja lepih dreves za okras pred blokom št. 3. Hišnik je kupil sadike cipres in mu jih je nek nepridiprav (ali več), te izkopal in odnesel. Zato se tudi sprašujemo, kako dolgo se bo še nadaljeval vandalizem v naselju Kidričevo?

Bodimo složni in onemogočimo takšna početja.

France Meško

Na kaj moramo misliti pri projektiranju in zasnovah novih naprav?

(Nadaljevanje z 10. strani)

6. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO POGONA:

- vklopilne elemente tako predvideti, da jih ne bo mogoče неконтролирано vklopiti (vgreznjeni gumbi za vklopjanje, zavarovalno stikalo, zapora itd.),
- vidno označiti vklopilne elemente,
- oblikovanje vklopilnih elementov,
- predvideti opozorilne naprave (zvočne, optične), posebej za pričetek pogona, vožnje, pomikanja itd.,
- stroje zavarovati pred nenadnim vklopom, posebno velja to za remonta dela,
- strojno napravo tako konstruirati, da pri izpadu pogonske energije ne more priti do nevarnosti oziroma nevarne situacije,
- vodila in elemente ter vklopilne naprave tako predvideti, da eventualne poškodbe na njih ne povzročajo nepričakovan oz. nepredviden vklop,
- predvideti razna varnostna stikala na vseh mestih, kjer obstaja možnost raznih nepredvidenih in nevarnih situacij.

7. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO POGONSKE ENERGIJE:

- predvideti zavarovanje pred vplivom izotopnih plinov, zraka, tlaka, pare itd.,
- predvideti zaščito pred dotikom tokovodnikov ter dotikom teh z deli stroja ali naprave,
- upoštevati novejša predpisa in navodila ter izkušnje glede zaščite pred vplivom energetskih naprav.

8. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO PREOBREMENITVE:

- predvideti varnostne naprave, npr. ustavitve pogona itd.,
- pri večjih nevarnostih predvideti več načinov varnosti, ki se med seboj dopolnjujejo, npr. poleg varnostnega ventila še vgraditev membrane itd.

9. ZAŠČITA PRED NEVARNOSTJO GIBLJIVIH DELOV:

- nevarne dele pri tehniških delovnih sredstvih zavarovati pred dotikom, npr. zaščitni okovi, ograje, ščiti itd.,
- strmeti za tehnično izpopolnitev varovalnih naprav pri gibljivih delih, ki avtomatično delujejo kadar obstaja nevarnost zblizanja človek — stroj, oz. njegov del (fotocelice itd.),
- predvideti, da bodo odpadki, tujki itd. pri obdelavi odstranjeni na najbolj efektiven način.
- Pripraviti oz. predvideti brezhrebno odsesavanje raznih plinov, prahu, hlapov itd.,
- predvideti zaščito okolja stroja ali naprave glede na možnosti poškodbe, nevarnosti ognja, eksplozije itd.,
- upoštevati navodila o zaščiti pred dotikom nevarnih delov (oddaljenost delov od telesa).

Navedel sem le najvažnejše smernice pri uveljavljanju varnega konstruiranja delovnih sredstev oz. projektiranja delovnih prostorov. Vsekakor pa morata projektant in konstruktor kakor tudi tehnolog v prvi vrsti upoštevati še predpisane normative. Nikakor pa ne sme biti pri zasnovanju novih sredstev in naprav zapušćena potreba po upoštevanju izkušenj, ki lahko varno ureditev naprav občutno izboljšajo. Pri tem pa ne smemo zanemariti sodelovanja strokovnjakov za varstvo pri delu, ki bodo lahko s svojimi predlogi odločilno vplivali na optimalno ureditev varstva, oziroma vgrajevanje varstva že pri samem projektiranju in sestavi tehnologije dela.

-k

● Dr. ZDENKA PODGORNİK — RUNOVČ

Pljučni rak

Obolenje za pljučnim rakom je v zadnjih desetletjih močno naraslo. Naj navedem le nekaj statističnih podatkov. Pred 50 leti je bil pljučni rak prava redkost. Kratak podatek iz ZDA: leta 1930 je umrlo v tej deželi za pljučnim rakom 2837, leta 1950, torej 20 let pozneje pa že 18.313 ljudi. Te številke nam povedo, da je smrtnost zaradi tega obolenja narasla v 20 letih za 500 odstotkov. V Sloveniji je leta 1966 zbolelo za pljučnim rakom 410 ljudi, to je 11% od vseh obolenj za rakom. Od tega je bilo 17% žensk, to je slaba šestina. Za nobeno drugo vrsto raka ni obolenje tako naraslo kot prav za pljučnim rakom. Očitno je, da za pljučnim rakom mnogo pogosteje obolevajo moški kot pa ženske. Po statistiki je razmerje med spoloma 7:1 v korist žensk.

Kje so vzroki tako naglega naraščanja te bolezni? Vse statistike doživajo za ta porast vse večje število kadilcev cigaret. Pri izgovorjanju le-teh namreč nastajajo snovi, kot sta benapiren in benapiren, ki pri laboratorijskih poskusih povzročajo raka na poskusnih živalih. Pri posameznem kadilecu ni mogoče napovedati, ali bo sploh in kdaj bo obolen za pljučnim rakom. Raziskovalci pa so si edini v tem: čim dalj traja kajenje in čim večja je dnevna količina pokajenih ciga-

ret, tem večja je možnost obolenja za pljučnim rakom.

Pregledi kadilcev so pokazali, da imajo ti na sluznicah dihalnih organov spremembe, ki jih pri nekadilcih ni. Te spremembe štejemo za predrakave, to se pravi, da se iz njih lahko razvije rak. Po mnenju strokovnjakov, kajenje cigar in pipe ni tako nevarno, ker taki kadilci ne vdihavajo tako globoko dima kot kadilci cigaret. Napotek je tak: tudi dolgoletni kadilec zmanjša možnost, da bi zbolel za pljučnim rakom, če preneha kaditi. Najbolje pa je, da sploh ne začnemo kaditi, kajti kajenje pospešuje nastanek pljučnega raka, kakor tudi drugih obolenj, predvsem obolenj srca in ožilja!

Povzročitelje pljučnega raka išćemo tudi drugod. Vemo, da je obolenje dva do štirikrat pogostejše v mestih kot na deželi. To pripisujemo zraku v mestih, ki ga onesnažuje industrija in velik promet. Pred nekaj desetletji so mislili, da je tuberkuloza marsikdaj predhodnik pljučnega raka. Ne moremo reči, da so nepomembna razna kronična, t. j. dogotrajna vnetja v samih pljučih in sapnikovih vejah ter vejeah. Ta obolenja stalno dražijo sluznico, ki je tako bolj dovzetna za razvoj raka.

(Nadaljevanje na 12. strani)

